

รายงานสืบเนื่องงานประชุมวิชาการ โครงการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 และนานาชาติครั้งที่ 2

PROCEEDINGS NO.2

**เล่ม 2 : บทความวิชาการ
ACADEMIC ARTICLES**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Nakhon Ratchasima Campus

17 January 2026

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ
โครงการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 และนานาชาติครั้งที่ 2
(แบบออนไซต์และออนไลน์)

หัวข้อ “พุทธนวัตกรรมการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมที่ยั่งยืน”

Proceedings No.2

เล่ม 2 : บทความวิชาการ
(Academic Articles)

The 3rd National and the 2nd International Academic Conference.
Theme: “Buddhist Innovation for Sustainable Development of
Wisdom and Morality”

วันที่ 17 มกราคม 2569

ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

กองบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา

พระพรหมวัชรธีรารจารย์, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระเทพวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
พระราชวัชรคุณบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดี วิทยาเขตนครราชสีมา

บรรณาธิการบริหาร

รศ.ดร.ยุทธนา พูนเกิดมะเร็ง	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา
----------------------------	---

บรรณาธิการ

พระมหาสุพัทธ์ วชิราวุธ, รศ.ดร.	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา
--------------------------------	--

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผศ.ดร.เกรียงไกร พินยารักษ์	มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา
พระครูปริยัติสโมธาน, ดร.	มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา
พระอนันต์ อภินนโท, ดร.	มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา

ฝ่ายประสานงาน

นางสาวศิริพร หาญพิชัย	มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา
นางสาวฉัตรสุดา มุ่งเขตกลาง	มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา
นางปวีณา กองขุนทด	มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา

ฝ่ายกราฟฟิก

นายสมพร ไทกระโทก	มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา
------------------	------------------------

ฝ่ายพิสูจน์อักษร/รูปเล่ม

พระครูอุดมปัญญาวัตร	มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา
นายกุลพิสิฐ ขวาทไทย	มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา
นางสาวนันทพร ดิชกิ่ง	มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา

พิมพ์ครั้งแรก : กุมภาพันธ์ 2569 จำนวน 10 เล่ม (และตีพิมพ์แบบออนไลน์)

พิมพ์ที่ : บอยโคราช COPY 70/2 หมู่ 8 ต.โคกสูง อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000 โทร.0857636200

เจ้าของ : สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
เลขที่ 419 หมู่ 7 ตำบลห้วยทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000

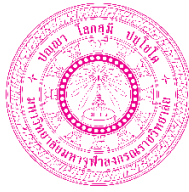
อีเมล : academic.korat@mcu.ac.th โทร. 064-8060-444 เว็บไซต์ : <https://nkr.mcu.ac.th/con/>

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงานทางวิชาการ ภายใน

1. พระครูสุตธรรมวิสิฐ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พระครูปริยัติธรรมภาณี, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. พระครูสุตภัทรบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. พระครูสังวรวิริรักษ์, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. พระมหาสุพร รุกขิตธมโม, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. พระครูวิสุทธีมงคลบัณฑิต, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. พระครูขันติธรรมธาวี, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8. พระครูอัครศรีวิสุทธิ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9. พระครูปริยัติสโมธาน, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
10. พระอนันต์ อภินนโท, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
11. รศ.ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
12. รศ.ดร.พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
13. รศ.ดร.พิชิต ปุริมาต	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
14. รศ.ดร.สิน งามประโคน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
15.รศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
16. ผศ.ดร.เสฐียร ทังทองมะดัน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
17. ผศ.ดร.ไพวรรณ ปุริมาต	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
18. ผศ.ดร.ชุตินันท์ วงษ์อมรวิทย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
19. ผศ.ดร.เบญญาภา อัจฉฤกษ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
20. ผศ.ดร.ยุทธนา ประณีต	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
21. ผศ.ธนเดช เอื้อศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
22. ดร.ประพันธ์ นีกกระโทก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
23. ดร.ศุภณัฐ เจริญสุข	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
24. ดร.มนัสพล ยังทะเล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
25. ดร.ณัฐพันธ์ เบ้าคำ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
26. ดร.โสระยา ไทยอัฐวิถิ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
27. ดร.ค่านวน ไทยอัฐวิถิ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
28.อาจารย์พัฒนภาสน์ บุญเทียน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงานทางวิชาการ ภายนอก

1. พระมหาสามารถ ฐานิสฺสโร มูลนิธิบวรเพื่อการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
2. พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ, ผศ.ดร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
3. รศ.ดร.มานพ นักการเรือน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
4. รศ.ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
5. รศ.ดร.วีระชัย ยศโสธร มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
6. รศ.ชัยวัฒน์ อุตพัฒน์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา
7. รศ.วิรัตน์ กางทอง มูลนิธิหลวงตาน้อย
8. รศ.อัครพนธ์ เนื้อไม้หอม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
9. ผศ.ดร.ประทีป พีชทองกลาง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
10. ผศ.ดร.จรัส บุดดาพงษ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
11. ผศ.ดร.สำราญ ศรีคำมูล มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
12. ผศ.ดร.เมธา ทริมเทพาธิป มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
13. ผศ.ดร.วิเชียร แสนมี มหาวิทยาลัยขอนแก่น
14. ผศ.ดร.อรุณ ไชยนิทย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
15. ผศ.ดร.วิไลวรรณ วงศ์จินดา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี
16. ผศ.ดร.มานิตย์ อรรถชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
17. ผศ.ดร.ชาญชัย ฤทธิ์ร่วม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
18. ผศ.ดร.ทวิศักดิ์ ชูมา มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตนครสวรรค์
19. ผศ.ปัตถนะ สิงห์หอม มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
20. ดร.บุญเพ็ง สิทธิวงษา มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
21. ดร.สุริยาวัช สุวรรณบุบผา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
22. ดร.วิลาสินี วัฒนมงคล ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสงคราม
23. ดร.ศุภานนท์ คงประดิษฐ์ วิทยาลัยทองสุข
24. ดร.อรพรรณ สุชาติกุลวิทย์ สถาบันปราชญ์วิจัย
25. ดร.มนัสวี มนต์ปัญญาวัฒนา มหาวิทยาลัยมหิดล

รายงานผลการดำเนินงาน
โครงการการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 และนานาชาติครั้งที่ 2
(แบบออนไซต์และออนไลน์)

หัวข้อ “พุทธนวัตกรรมการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมที่ยั่งยืน”

The 3rd National and the 2nd International Academic Conference.

Theme: “Buddhist Innovation for Sustainable Development of Wisdom and Morality”

****

วันเสาร์ที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2569

โดย

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

บทสรุปผู้บริหาร

สำนักวิชาการ วิทยาเขตนครราชสีมา ได้ดำเนินโครงการการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 และนานาชาติครั้งที่ 2 (แบบออนไซต์และออนไลน์) หัวข้อ “พุทธนวัตกรรมการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมที่ยั่งยืน” The 3rd National and the 2nd International Academic Conference. Theme: “Buddhist Innovation for Sustainable Development of Wisdom and Morality” ดำเนินโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 ตามแผนพัฒนาการอุดมศึกษาระยะที่ 13 ซึ่งได้จัดงานเมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2569 ณ อาคาร B มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

ผลการดำเนินโครงการดังกล่าว สรุปได้ดังนี้

ผลการดำเนินงานสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในช่วงแผนพัฒนาการอุดมศึกษาระยะที่ 13 ได้แก่

- ประเด็นยุทธศาสตร์ : ตรงกับยุทธศาสตร์ที่ 2 : ว่าด้วยการพัฒนางานวิจัยและสร้างพุทธนวัตกรรมให้มีคุณภาพทั้งในระดับชาติและนานาชาติ
- ประเด็นเป้าประสงค์ : ผลงานวิจัย งานสร้างสรรค์ หรือพุทธนวัตกรรมได้รับการตีพิมพ์ หรือเผยแพร่ในระดับชาติหรือนานาชาติ
- ประเด็นกลยุทธ์ : ส่งเสริม สนับสนุนให้อาจารย์และนักวิจัยมีผลงานการวิจัย งานสร้างสรรค์ หรือพุทธนวัตกรรมในระดับชาติหรือนานาชาติ
- ตัวชี้วัดเป้าประสงค์ : ร้อยละของอาจารย์และนักวิจัยที่มีผลงานวิจัย งานสร้างสรรค์หรือพุทธนวัตกรรมในระดับชาติหรือนานาชาติ
- ตัวชี้วัดความสำเร็จ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ	ผลการดำเนินงาน
<p><u>เชิงปริมาณ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> เป้าหมายผู้เข้าร่วมงาน 250 รูป/คน (ทั้งออนไซต์และออนไลน์) เป้าหมายบทความ 50 เรื่อง	<p><u>เชิงปริมาณ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> ผู้เข้าร่วมงาน 311 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของเป้าหมายที่ตั้งไว้ ได้รับบทความ 107 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 100 ของเป้าหมายที่ตั้งไว้
<p><u>เชิงคุณภาพ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> ความร่วมมือระหว่างสถาบันเครือข่าย ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (4.00)	<p><u>เชิงคุณภาพ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> ได้รับความร่วมมือจากสถาบันเครือข่ายจำนวน 22 แห่ง สถาบันที่ส่งผลงาน 26 แห่ง ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.64) แสดงถึงความสำเร็จในการบริหารจัดการ

สรุปผลการดำเนินงาน

เชิงปริมาณ

- 1) ผู้เข้าประชุม จำนวน 311 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มเป้าหมาย โดยแบ่งเป็น บรรพชิต 72 รูป คฤหัสถ์ชาย 137 คน คฤหัสถ์หญิง 102 คน
- 2) จำนวนบทความทั้งสิ้น 107 เรื่อง เป้าหมายที่ตั้งไว้ 50 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 100 แยกเป็น บทความภาษาอังกฤษ 18 เรื่อง บทความภาษาไทย 89 เรื่อง บทความวิจัย 50 เรื่อง วิชาการ 57 เรื่อง

เชิงคุณภาพ

- 1) ความร่วมมือจากสถาบันเครือข่ายจำนวน 22 สถาบัน ผู้ส่งบทความจำนวน 26 สถาบัน เข้าร่วมประชุมและนำเสนอแบบออนไลน์ 6 สถาบัน ได้แก่ มจร. (ทั้งส่วนกลางและวิทยาเขต), มมร. (ศาลายา), มมร. (วิทยาเขตศรีธรรมมาศกรราช), วิทยาลัยศาสนศาสตร์นครราชสีมา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย สะท้อนถึงการสร้างเครือข่ายวิชาการที่เข้มแข็ง
- 2) ตีพิมพ์บทความเป็นรูปเล่มและเผยแพร่ทางออนไลน์
- 3) ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.64) แสดงถึงความสำเร็จในการบริหารจัดการ

ความพึงพอใจ

- ภาพรวมความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จในการดำเนินงานในทุกมิติ
- ด้านการเรียนรู้ ผู้เข้าร่วมมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ
- หัวข้อ “การนำไปประยุกต์ใช้” ได้คะแนนสูงสุด บ่งบอกว่าโครงการนี้ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เข้าฟังอย่างแท้จริง
- ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเป็นเอกฉันท์ว่าโครงการนี้มีคุณภาพสูง

ข้อเสนอแนะ

- การรักษาระดับมาตรฐานวิทยากร ควรเชิญวิทยากรที่มีลักษณะการถ่ายทอดที่เป็นรูปธรรมเช่นในปีต่อๆ ไป เนื่องจากเป็นจุดแข็งที่สุดของโครงการ
- การจัดการเวลา แม้คะแนนด้านระยะเวลาจะอยู่ในเกณฑ์ “มากที่สุด” (4.65) แต่เมื่อเทียบกับหัวข้อการประเมินอื่นๆ ถือว่าอยู่ในลำดับท้าย ๆ จึงควรให้ความสำคัญกับการรักษาเวลาหรือการเพิ่มช่วงเวลาคักถามให้มากขึ้นตามความสนใจของผู้เข้างาน

สำนักวิชาการ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครราชสีมา

คำนำ

โครงการการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 และนานาชาติครั้งที่ 3 (ทั้งแบบออนไซต์และออนไลน์) หัวข้อ “พุทธนวัตกรรมการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมที่ยั่งยืน” The 3rd National and the 2nd International Academic Conference. Theme: “Buddhist Innovation for Sustainable Development of Wisdom and Morality” จัดขึ้นเมื่อวันเสาร์ที่ 17 มกราคม 2569 โดย สำนักวิชาการ วิทยาเขตนครราชสีมา ได้จัดโครงการนี้ร่วมกับสถาบันเครือข่าย เป็นโครงการที่จัดขึ้นตามแผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณแบบต่อเนื่องทุกปี เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในช่วงแผนพัฒนาการอุดมศึกษาระยะที่ 13 ยุทธศาสตร์ที่ 2 : พัฒนางานวิจัยและสร้างพุทธนวัตกรรมให้มีคุณภาพทั้งในระดับชาติและนานาชาติ โดยมีเป้าประสงค์ที่การผลิตผลงานวิจัย งานสร้างสรรค์ หรือพุทธนวัตกรรมให้ได้รับการตีพิมพ์ หรือเผยแพร่ในระดับชาติหรือนานาชาติ เป็นการส่งเสริม สนับสนุนให้อาจารย์ นิสิตนักศึกษา นักวิจัยและผู้สนใจได้ผลิตผลงานด้านวิชาการ และเป็นเวทีนำเสนอผลงานสร้างสรรค์หรือพุทธนวัตกรรมในระดับชาติหรือนานาชาติ เพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพต่อไป

คณะกรรมการดำเนินงานโครงการฯ ขอขอบคุณ ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิตนักศึกษา ศิษย์เก่าและผู้สนใจทุกท่านทั้งภายในและภายนอกสถาบัน พร้อมทั้งสถาบันเครือข่าย ที่เข้าร่วมโครงการฯ และให้ความร่วมมือในการดำเนินงานจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากสถาบันเครือข่ายในการจัดโครงการครั้งต่อไปเป็นอย่างดี

(พระมหาสุพัตร์ วชิราวุฒิ, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

สารบัญ

รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 และนานาชาติครั้งที่ 2 Proceedings No.2 / เล่มที่ 2 : บทความวิชาการ

หน้าปกใน	A
กองบรรณาธิการ	B
คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงานทางวิชาการ ภายใน	C
คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงานทางวิชาการ ภายนอก	D
รายงานผลการดำเนินงาน / บทสรุปผู้บริหาร	E-G
คำนำ	H
พระมหาสุพัทธ์ วชิราวุโธ, รศ.ดร.	
สารบัญ (เล่ม 2 : บทความวิชาการ)	I-N
คำกล่าวถวายรายงาน	ก-ข
พระราชวัชรบัณฑิต, รศ.ดร. รองอธิการบดี	
บรรยายพิเศษ “พุทธนวัตกรรมการพัฒนาและคุณธรรมที่ยั่งยืน”	I-V
พระพรหมวัชรธีรอาจารย์, ศ.ดร. อธิการบดี	
บรรยายพิเศษ “วิกฤตศรัทธาแก้ได้ด้วยพุทธศาสตร์”	VI-XV
พระราชวัชรบัณฑิต, รศ.ดร. รองอธิการบดี	

บทความวิชาการ

เรื่อง	หน้า
การเจริญสมถกรรมฐานด้วยพรหมวิหาร 4: พื้นฐานแห่งใจสงบและปัญญา	1-8
ปรัชญา หนูปลอด, พระครูวุฒิชัยการโกศล	
จิ๋วกับอำนาจ: วิกฤตศรัทธาในเงาสะท้อนแห่งปรัชญาการวิพากษ์โครงสร้างศีลธรรมและ	9-20
อำนาจในสถาบันสงฆ์ไทย: กรณีศึกษาปรากฏการณ์ข่าวฉาวของพระสงฆ์ ผ่านกรอบคิดทาง	
ปรัชญาร่วมสมัย	
พระครูปลัดธันรป โชติวิไล	
มายาแห่งข้อมูล : เมื่อความจริงอาจถูกเขียนใหม่ วิเคราะห์สัจนิยมไซเบอร์จากซีรีส์เจาะระบบ	21-31
โลกสะท้อน	
พระครูปลัดธันรป โชติวิไล	
การพัฒนาจิตตามแนววิปัสสนากรรมฐานของเจ้าประคุณ สมเด็จพระญาณวชิโรดม	32-49
(หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร)	
พระครูธรรมธรมิภักดิ์ กิตติธมโม, ลัญชัย ทิพย์โอสถ	
กรรมฐานล้านนา: รูปแบบ อัตลักษณ์ วิธีการ	50-60
พระปลัดไกลนาค อริยวิไล, ลัญชัย ทิพย์โอสถ	

บทบาทหน้าที่ของพระวินยาธิการดิจิทัล: การขับเคลื่อนพระธรรมวินัยในยุคการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัล	61-67
มะลิ ทิพย์ประจง, พระใบฎีกาสุจินนระ อภินิโชโต, พระครูปลัดอภิรักษ์ โชติธโร, นพวรรณ ไชยชนะ	
ความเชื่อแบบวิถีบรรพบุรุษในยุคดิจิทัล การปรับตัว การแปรเปลี่ยน และการคงอยู่ของความศรัทธา	68-74
มะลิ ทิพย์ประจง, พระครูวิรุฬห์วัชรธรรม, กิตติพงษ์ โคตรจันทิก, มณีวรรณ จันทร์ดี, บุญยืน งามเปรี่ยม, นพวรรณ ไชยชนะ, จิรายุ มุลมา	
วิวัฒนาการของการจัดการประชุมยุคดิจิทัล จากห้องประชุมสู่โลกเสมือน	75-81
มะลิ ทิพย์ประจง, คุณนุรณิมา ฤกษ์ชัย, พระครูวิรุฬห์วัชรธรรม, บุญยืน งามเปรี่ยม, นพวรรณ ไชยชนะ	
การพิสูจน์ตัวตนในคดีอาญา การวิเคราะห์เทคโนโลยี ความท้าทาย และแนวโน้มในอนาคต	82-92
มะลิ ทิพย์ประจง, พระครูสุวรรณวัชรกิจ, พระครูเกษมวัชรดิตถ์, พระชยพล อุทโย, นพวรรณ ไชยชนะ, วิชิต ไชยชนะ	
หิริ-โอตตปปะในฐานะกลไกกำกับปัญญามนุษย์ต่อการใช้เทคโนโลยีอัจฉริยะ	93-101
พระไพศาล จนฺทสมโม, พระมหาวิฑูรย์ สิทธิเมธี, สมควร นียมวงศ์, กาญจนพงศ์ สุวรรณ, วัชรมน จันรอง	
สังฆวัตถุ 4 กับการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล	102-109
หยาดฝน ไกรเทพ	
การเสริมสร้างความสุขด้วยวีปัสสนากรรมฐานในคนรุ่นใหม่ ณ ศูนย์ปฏิบัติธรรมวัดพระธาตุแช่แห้ง จังหวัดน่าน	110-116
สุวารี รวบทองศรี, พระครูสังฆรักษ์พิทยา ญาณธโร	
การตื่นตัวและการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI): แนวทางปฏิบัติ จริยธรรม และองค์ความรู้ใหม่สำหรับบุคลากร	117-124
มะลิ ทิพย์ประจง, พระครูเกษมวัชรดิตถ์, พระครูสุวรรณวัชรกิจ, พระครูวิรุฬห์วัชรธรรม, กิตติพงษ์ โคตรจันทิก	
พุทธวิธีการสอนของพระพุทธเจ้า ๕ แบบนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	125-135
พระครูสถิตธรรมมาลังการ, เอกมงคล เพ็ชรวงษ์	
ผลประโยชน์ของชาติภายใต้ความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ของไทยในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง	136-145
วิกรม บุญนุ่น, อารีย์ บินประทาน, โกมินทร์ วังอ่อน, ราเชนทร์ พุนทรัพย์	
กรอบวิธีวิทยาการวิจัยเพื่อการพัฒนายุทธศาสตร์ระดับชาติ: การประยุกต์กระบวนการวิจัยและพัฒนาในบริบทความมั่นคงร่วมสมัยของไทย	146-160
วิกรม บุญนุ่น, อารีย์ บินประทาน, ชาญชัย ฤทธิร่วม, ราเชนทร์ พุนทรัพย์	
การขับเคลื่อนด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในยุคปัจจุบัน	161-167
พระพิพิธพัชโรดม, พระวิสุทธวิกรกิจ, พระสมห์บัว ทีปธมโม, มะลิ ทิพย์ประจง	
เทคโนโลยีกับการบริหารสถานศึกษาการปรับตัวในศตวรรษที่ 21	168-180
พระครูปริยัติธรรมภาณี	
บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการบริหารคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัล	181-187
สรรคชัย ไชยสกุลวงศ์, วินัย ภูมิสุข	

ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์และควบคุม: พลวัตระหว่างศาสนาพุทธกับรัฐในบริบทสังคมไทย มะลิ ทิพย์ประจง, พระมหาชาติ สุญาโณ, นพวรรณ ไชยชนะ, วิจิต ไชยชนะ, อนุชาติ อยู่ยั้ง, สิทธิกร พันศิริ	188-195
ศาสนาพุทธกับการเลื่อนชั้นทางสังคม: จากการปฏิวัติวัฒนธรรมในอินเดียสู่กลไกการสร้างโอกาส ในสังคมไทย ชาญชัย ฤทธิร่วม, โกมินทร์ วังอ่อน, วิกรม บุญนุ่น, อารี บินประทาน	196-205
วัฒนธรรมท้องถิ่น ความเชื่อทางศาสนา กับการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาการเดินธรรมยาตราสายน้ำน่าน สุภาชัย เตชรัตน์, วิกรม บุญนุ่น, ลัทธพล มุ่งไธสง	206-213
วิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในศตวรรษที่ 21 พระครูสุตภรบัณฑิต, ธนเดช เอื้อศรี	214-223
พุทธวิธีการให้คำปรึกษาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ธনীชัย พัฒนะสิงห์, จำรัส มุ่งเผ้ากลาง	224-239
ภาษากระแสในฐานะพุทธนวัตกรรมการเชิงบูรณาการเพื่อการพัฒนาปัญญาและคุณธรรม อย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาอำเภอถ้ำก้อยพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ พระมหาอังกุร ญาณเมธี	240-251
ภาวะผู้นำที่สร้างสันติสุข ในสังคมยุค Ai พระครูสิทธิวิจิตรวัฒน์ วรรณโณ	252-261
วิปัสสนากรรมฐานในชีวิตประจำวัน พระครูสิริพุทธศาสตร์	262-273
เทคโนโลยีกับการลดความโดดเดี่ยวทางสังคมของผู้สูงอายุ : บทวิเคราะห์เชิงจิตสังคมและ จริยธรรมดิจิทัล มนัสวี มนต์ปัญญาวัฒนา	274-281
บทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการพัฒนาพลเมืองในยุค VUCA WORLD พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ, มนัสวี มนต์ปัญญาวัฒนา	282-293
ข้อถกเถียงเรื่อง 'พุทธแต่เปลือก' กับความเข้าใจศาสนาในยุคปัจจุบัน เมธา ธรรมเทวาธิป, ชิสา กันยาริยะ, สิริจันทร์ กันยาริยะ, พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ พระครูปริยัติโมธาน, ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม	294-304
เมื่อธรรมะไม่พอ: พระสงฆ์กับความเครียดในชีวิตจริง ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน, สมพร เหลาฉลาด, พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ, พระมหาพงษ์พิสิษฐ์ ฐานวโร พระครูปริยัติโมธาน, ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม	305-314
“ทุกอย่างไร ไม่ให้ดาร์ค” : ความคิดเชิงนวัตกรรม กฤตพิชญ์ ปุณณภัทรธนากุล, พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ, พนมมกร มีราคา, กฤตสุขิน พลเสน, พระครูปริยัติวิสุทธิบัณฑิต, พระครูปริยัติโมธาน	315-328
การบูรณาการหลักโพชฌงค์ในการรับมือยุคโลกเดือด : กรอบพุทธจิตวิทยาเพื่อสุขภาพและ การปรับตัวของมนุษย์ร่วมสมัย พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ, พระมหานพพร อภินันท์, ยุทธนา พูนเกิดมะเร็ง สุรพงษ์ คงสัตย์, ประพันธ์ นีกระโทก, ปฎิธรรม สำเนียง	329-334

พลังแห่งขันติในหัวใจครู: การสร้างพลังภายในเพื่อความยั่งยืนในวิชาชีพครู ตามแนวพระพุทธศาสนา <i>พระสุรพล ไกรรอด, พระมหาพิเชษฐ์ อดตานุรักษ์, พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ สิทธิศักดิ์ พรหมสิทธิ์, กุลพิสิฐ ขวาทไทย, ปวีณา กองขุนทด</i>	335-339
พระสงฆ์ไทยยุคดิจิทัล: ภาวะทางจิตใจ ความท้าทายในโลกออนไลน์ และข้อเสนอเชิงระบบ <i>พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ, พระครูศรีธรรมวุฒิ และ พระบุญฤทธิ์ อภิปัญญา,</i> <i>ชาญชัย ฤทธิร่วม, ชุตินันท์ วงษ์อมรวิทย์, พระครูสุตตรัตนบัณฑิต</i>	340-347
การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตในสังคมยุค AI <i>พระครูอนุกุลกัลยาณกิจ</i>	348-356
การบริหารจัดการวัดและศาสนสมบัติ: ความโปร่งใสกับความยั่งยืนของศรัทธา <i>พระครูสุตธรรมวิสิฐ, พรพนา แสวงการุณ</i>	357-366
ความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหาตามแนวทางพุทธศาสนา <i>ศุภณัฐ เจริญสุข, กุลพิสิฐ ขวาทไทย</i>	367-377
การเรียนรู้ตลอดชีวิต : แนวทางการพัฒนาตนเองของครูมืออาชีพ <i>วรวุฒิ พุดศรี</i>	378-386
คติความเชื่อ ความหมาย และรูปแบบของตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสวรรคตครบ 100 ปี 25 พฤศจิกายน 2568 <i>ฉันทพงศ์ สารรัตน์, ธนพล บ้องแก้ว, เอนก ศรีภพ, อธิวัฒน์ ผงกุลา, โพธิ์คม พันธุ์เมือง ชินพัฒน์ ตั้งอดิพร, กฤษณ์ นนทะวงษ์, กวีชัย บุญวงศ์, อภิวัฒน์ เวียงคำ, ธนากร อาศัยสงฆ์</i>	387-402
มงคลคติในตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดีเนื่องในโอกาสวันคล้ายวันประสูติครบ 100 ปี 24 พฤศจิกายน 2568 <i>ฉันทพงศ์ สารรัตน์, ธนพล บ้องแก้ว, เอนก ศรีภพ, อธิวัฒน์ ผงกุลา, โพธิ์คม พันธุ์เมือง ชินพัฒน์ ตั้งอดิพร, กฤษณ์ นนทะวงษ์, กวีชัย บุญวงศ์, อภิวัฒน์ เวียงคำ, ธนากร อาศัยสงฆ์</i>	403-418
การทำงานที่ไม่เป็นโทษเพื่อพัฒนาจริยธรรมและอาชีพในชุมชน <i>ภูวรินทร์ ใจจันทิก, สุชาติ พิมพ์พันธ์</i>	419-428
แนวทางการพัฒนาระบบการเมืองท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา <i>สมชาย ภิญโญ, ณัฐดนัย แก้วโพนงาม, ธรรมรัตน์ โรมแพน</i>	429-440
DEVELOPMENT OF AN INTELLIGENT WEB-BASED SWOT ANALYSIS SYSTEM FOR ENHANCING DEVELOPMENT STRATEGIC PLANNING EFFICIENCY <i>Aree Binprathan, Vikrom Boonnun, Gomin Wang-On, Chanchai Ritruam</i>	441-451
THE INTEGRATION OF BUDDHIST INNOVATION WITH DIGITAL TECHNOLOGY REFLECTS THE IDENTITY OF THE BUDDHIST UNIVERSITY <i>Chaiyaphon Asawasetthaphon, Phichit Purimat and Kulphisit Khwathai</i>	452-460
TECHNOLOGY, ETHICS, AND THE FUTURE OF SOCIAL LIFE <i>Manatsawee Monpannawatthana</i>	461-467

ETHICAL LEGACY OF THE BUDDHA’S FINAL TEACHINGS: A PHILOSOPHICAL STUDY OF MORAL VALUES IN THE MAHAPARINIBBANA SUTTA	468-474
<i>Phra Boonyarit Abhipunno, Phrakittisarasuthee, Phrasuddhivajiramedhi Phrakhrusuphattharasilasophon, Phrakhrupaladsuwatthanawisutthisarakun Phramaha Phanuvich Panuwityo, Samran Srikammul, Narumon Chumcharoensuk-i Phrakhrupariyatsamothan, PhraAnan Adinandho, Cliff Ransom Wendell B. Lilangan</i>	
INTEGRATING MODERN LEARNING MANAGEMENT INTO THE APPLICATION OF BUDDHIST LEARNING IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS.	475-483
<i>Phra Rajanantawajrabuddhit, Chamnarn Kerdchor, Theeratas Rojkitjakul Jompon Somwung, Thitiporn Sasom</i>	
TEACHING ENGLISH USING GENERATIVE AI TOOLS	484-493
<i>Phrakhru Prichakitjajathom, Phra Chayut Chayakaro</i>	
BUDDHIST CONCEPTS OF REALITY AND CONTEMPORARY PHILOSOPHY OF MIND	494-500
<i>Phrakhrupaladsuwatthanawisutthisarakun, Phramahavirot Mahaviro Thanarat Sa-ard-iam, Kriangkrai Pinyarak, Poonsak Kamon Phra Khamvilay Pattathammavong</i>	
PEDAGOGICAL STRATEGIES FOR ENHANCING ENGLISH LISTENING AND SPEAKING SKILLS TO PROMOTE POSITIVE ATTITUDES AMONG THAI LEARNERS TOWARD COMMUNICATING WITH FOREIGNERS IN THE DIGITAL ERA	501-515
<i>Phrakhrupariyatsamothan, Praphan Nuekkathok, Surapong Kongsat Kulphisit Khwathai, Phrakhrupaladsuwatthanawisutthisarkhun</i>	
WORK-LIFE BALANCE: TRANSFORMING YOUR WORKSPACE INTO A SANCTUARY OF PEACE THROUGH THE POWER OF MINDFULNESS	516-524
<i>Phramaha Phanuvich Panuwityo, Konthoujam Nongpok Chingkhei Nganba Thokchom Premabati Devi</i>	
A CRITICAL ANALYSIS OF THE BUDDHA’S FINAL JOURNEY AND ITS HISTORICAL-GEOGRAPHICAL SIGNIFICANCE	525-531
<i>Phrasuddhivajiramedhi, Phrakhrupaladsuwatthanawisutthisarakun Phramaha Phanuvich Panuwityo, Konthoujam Nongpok Chingkhei Nganba Phrakhrupariyatsamothan, PhraAnan Adinandho</i>	
POWER, KAMMA, AND KINGSHIP: POLITICAL COSMOLOGY IN THE TRAI PHUM PHRA RUANG	532-539
<i>Samran Srikammul, Narumon Chumcharoensuki, Phrakittisarasuthee Phrakhrupaladsuwatthanawisutthisarakun, Phrakhrusuphattharasilasophon Cliff Ransom Wendell B. Lilangan</i>	
KAMMA AND MORAL CAUSATION: A COMPARATIVE STUDY OF BUDDHIST AND WESTERN THOUGHT	540-547
<i>Wuttipong Rotbamrung, Samphose Prak, Phrakhrupariyatsamothan Phrakrupariyattiwisutthibandit, Suchat Butjayanon Phrakhrupaladsuwatthanawisutthisarakun</i>	

TRAI PHUM PHRA RUANG: FROM BUDDHIST COSMOLOGY TO THE ETHICS OF
LIBERATION

548-554

*Yota Chaiworamankul, Phrakhrupariyatsamothan, Penphan Fuangfooloy,
Indra Narain Singh, Phrakhrupaladsuwatthanawisutthisarakun,
Phramaha Phanuvich Panuwityo*

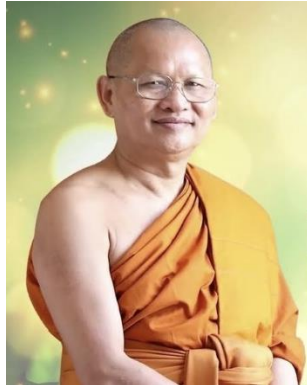
ใบประชาสัมพันธ์

a

กำหนดการ

b

คำกล่าวถวายรายงาน
การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 และนานาชาติครั้งที่ 2

พระราชวัชรคุณบัณฑิต, รศ.ดร. รองอธิการบดี
Ven. Assoc. Prof. Dr. Phra Rajvajakhunbudit
Vice-Rector for Nakhon Ratchasima Campus

กราบเรียน พระเดชพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. พระพรหมวัชรธีรารจารย์ อธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่เคารพอย่างสูง

เกล้าฯ รองศาสตราจารย์ ดร. พระราชวัชรคุณบัณฑิต รองอธิการบดีวิทยาเขตนครราชสีมา ในนามผู้บริหาร
คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา รู้สึกเป็น
เกียรติอย่างยิ่ง ที่พระเดชพระคุณได้มาเป็นประธาน ในพิธีเปิดโครงการการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3
และนานาชาติครั้งที่ 2 แบบออนไลน์และออนไซต์ จัดโดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยา
เขตนครราชสีมาและสถาบันเครือข่าย ในครั้งนี้

ก่อนที่พระเดชพระคุณจะได้ประกอบพิธีเปิดโครงการดังกล่าว กระผมขออนุญาตกล่าวถวายรายงานความ
เป็นมาและวัตถุประสงค์ของการจัดโครงการในครั้งนี้ โดยสังเขปดังนี้

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา มีพันธกิจหลักในการจัดการศึกษา
การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่าง
ต่อเนื่อง การจัดโครงการประชุมวิชาการระดับชาติสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัย ด้านการวิจัย และ
การบริการวิชาการแก่สังคม โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้ที่ศึกษาพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนา
จิตใจและสังคม เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการและเห็นความสำคัญ
ของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา มีความมุ่งมั่นที่จะเผยแพร่ผลงานทางวิชาการสู่สาธารณะ จึงร่วมกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และภาคีเครือข่ายจำนวน 22 แห่ง ที่มีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมตามนโยบายของรัฐบาล การจัดประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 ระดับนานาชาติครั้งที่ 2 ได้จัดภายใต้หัวข้อ “พุทธนวัตกรรมการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมที่ยั่งยืน” เปิดพื้นที่ให้แก่คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิตนักศึกษา และบุคคลทั่วไป ได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าและการวิจัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ ศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ในมิติต่างๆ ผ่านบทความวิจัยหรือบทความวิชาการให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพอันจะนำไปสู่การสร้างสรรค์พัฒนาสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของมหาวิทยาลัยที่ตีพิมพ์ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ
  2. เพื่อเป็นเวทีการขับเคลื่อนวิชาการ และสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิตนักศึกษา ทั้งจากหน่วยงานภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ได้นำเสนอผลงานทางวิชาการในประเด็นที่เกี่ยวกับวิจัย และนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจและสังคมสู่สังคมในระดับชาติ
  3. เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายสายวิชาการนักวิจัยทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย
- ผู้เข้าร่วมโครงการครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิตนักศึกษาทั้ง มจร มทร และสถาบันเครือข่ายทั้งออนไซต์และออนไลน์ ประมาณ 300 รูป/คน

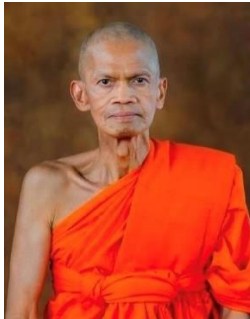
บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นอุดมมงคลฤกษ์แล้ว เกล้าฯ กระผมขอกราบนิมนต์พระเดชพระคุณ ได้เปิดโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 ระดับนานาชาติครั้งที่ 2 ปีการศึกษา 2569 และบรรยายพิเศษภายใต้หัวข้อ “พุทธนวัตกรรมการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมที่ยั่งยืน” แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และ นิสิตนักศึกษา ตลอดจนทั้งเครือข่ายสถาบันภายนอกผู้เข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจและความเป็นสิริมงคลเป็นลำดับต่อไป

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

บรรยายพิเศษ

เรื่อง “พุทธนวัตกรรมการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมที่ยั่งยืน”

“Buddhist Innovation for Sustainable Development of Wisdom and Morality”

พระพรหมวัชรธีรจารย์, ศ.ดร. อธิการบดี

Most Ven. Prof. Dr. Phra Brahmawatcharatheeracharn

MCU Rector

บทคัดย่อ

สาระสำคัญจากการบรรยายพิเศษว่าด้วยการนำหลักพุทธธรรมมาสร้างสรรค์เป็น "นวัตกรรม" เพื่อการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมในสังคมยุคปัจจุบัน โดยนิยามว่า นวัตกรรมทางพระพุทธศาสนาไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเทคโนโลยีหรือสิ่งประดิษฐ์ แต่หมายรวมถึง "วิธีการ" และ "กระบวนการ" ใหม่ ๆ ในการสื่อสารธรรมะและการจัดการปัญหาของมนุษย์ หัวใจสำคัญ คือการใช้ระบบวิจัยและวิชาการเป็นฐานในการสร้างองค์ความรู้ที่ทันต่อโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น AI โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือการพัฒนาจิตใจ (จิตตภาวนา) ซึ่งเป็นรากฐานที่นำไปสู่ความยั่งยืนที่แท้จริง ทั้งในระดับบุคคลและสังคม

คำสำคัญ: การพัฒนาที่ยั่งยืน, จิตตภาวนา, ปัญญาและคุณธรรม, พุทธนวัตกรรม

Abstract

The key message from the special lecture focused on applying Buddhist principles creatively as “innovation” to develop wisdom and morality in contemporary society. It emphasized that innovation in Buddhism is not limited to technology or inventions, but also includes new “methods” (how-to approaches) and “processes” for communicating the Dhamma and addressing human problems. The core principle is the use of research and academic systems as foundations for generating knowledge that keeps pace with rapid global changes, such as AI. The ultimate goal is mental development (citta-bhavana), which serves as the essential foundation for genuine sustainability at both individual and societal levels.

Keywords: Buddhist Innovation, Mind Cultivation, Sustainable Development, Wisdom and Morality, Buddhist Innovation

บทนำ

ท่านรองอธิการบดี มจร วิทยาเขตนครราชสีมา ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.พระราชวัชรคุณบัณฑิต ท่านผู้ช่วยอธิการบดี ท่านผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิตทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการและประชาชนทั่วไป ของภาคีเครือข่ายที่มาร่วมจัดการประชุมทางวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 และระดับนานาชาติครั้งที่ 2 ทุกรูปทุกคน ภายใต้อำนาจ “พุทธนวัตกรรมการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมที่ยั่งยืน” ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้มีกุศลเจตนา วิริยะ อุตสาหะ ร่วมด้วยช่วยกันในการจัดกิจกรรมทาง วิชาการให้เกิดขึ้น เป็นเวทีพื้นที่ในการแสดงผลการศึกษาวิจัยทั้งของนิสิตนักศึกษา นักวิชาการ รวมทั้งมาแลกเปลี่ยนข้อคิด ความเห็น เป็นการสร้างความรู้และเปลี่ยนความรู้ในหมู่พวกเรา ประชาคม มหาวิทยาลัยด้วยกัน

ในขณะที่เดียวกันก็จะเป็นประโยชน์ เป็นข้อมูลทางวิชาการในพื้นที่ศึกษาค้นคว้าเพิ่มพูนความรู้และ เป็นหลักปฏิบัติของประชาชนทั่วไป เป็นการให้บริการทางวิชาการที่มีคุณูปการ ทั้งส่วนตนและสังคม ประเทศชาติ เป็นการคืนประโยชน์ คืนกำไรให้กับสังคมด้วย มหาวิทยาลัยทั้งหลาย ได้รับการสนับสนุนจาก ทางรัฐบาลและประชาชนทั่วไป จำเป็นต้องแสดงกตเวทิตา ด้วยการคืนความรู้สู่สังคม ทั้ง มจร ทั้ง มมร เนี่ย ได้รับการจัดกลุ่มโดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมให้อยู่ในกลุ่มที่ 4 เป็นสถาบันที่ เน้นพัฒนาปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักศาสนา

ปัญญาและคุณธรรมเป็นคำใหญ่

คำว่า ปัญญา และ คุณธรรม เป็นคำใหญ่ เป็นคำที่ แสดงถึงแก่นในทางพระพุทธศาสนา เพราะเวลา เราพูดถึงลำดับขั้นความดีตามหลักพุทธศาสนา ชั้นแรก คือ พิธีกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ทาน เป็นต้น จาก กิจกรรมการบำเพ็ญบุญกุศลทั่วไป ก็มาถึงขั้นศีล ชั้นสมาธิ ชั้นปัญญา ชั้นวิมุตติ ทาน ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ คือแก่นของพระพุทธศาสนา

คำว่า ปัญญาและคุณธรรมเป็นคำใหญ่และซ่อนเนื้อหาสาระที่เป็นแก่นของพระพุทธศาสนาอยู่ในนั้น ปัญญาเป็นธรรมที่แสดงถึงผลจากการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน คุณธรรมเป็นคำที่แสดงถึงคุณงามความดีของ จิตใจ คุณงามความดีของจิตใจ จิตใจที่เป็นกุศลที่มีแต่คุณงามความดี เป็นลักษณะเฉพาะของจิตที่เป็นสมาธิ เพราะฉะนั้น คำว่าคุณธรรม ที่ถูกตรงจริง ๆ ก็คือสมาธิ สมาธิเป็นผลของการปฏิบัติกรรมฐาน ลำดับความดี ตามหลักพุทธศาสนา สมถกรรมฐาน จะมาก่อน วิปัสสนากรรมฐาน สืบเนื่องกันไปจนถึงแก่นคือวิมุตติ ความหลุดพ้น สมถกรรมฐานทำให้ได้สมาธิ ถึงขั้นฌานสมาบัติ ได้เจโตวิมุตติ คือ ความหลุดพ้นแห่งจิต หรือ ความพ้นทาง ใจ วิปัสสนากรรมฐาน ทำให้เกิดความหลุดพ้นทางปัญญา คือ ปัญญาวิมุตติ 2 คำนี้ เป็นคำที่ แสดงเป้าหมายที่สูงส่ง ครอบคลุมทั้งระดับโลกิยะและโลกุตระ ขอให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งนี้ก้าวไปให้ ถึง เพราะฉะนั้น คำว่า นวัตกรรมที่จะพัฒนาให้เกิดปัญญาและคุณธรรม ก็คือให้เกิดความหลุดพ้นทางใจกับ ความหลุดพ้นทางปัญญา คุณธรรม คือสมาธิเป็นผลของสมถกรรมฐาน ปัญญา คือความรู้แจ้งเห็นจริง เป็นผล ของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ในการปฏิบัติกรรมฐาน ทำอย่างไรจึงจะไม่มองเห็นเฉพาะภาพของการนั่ง สมาธิ เดินจงกรม กำหนดภาวนาอย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งก็เป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับคนบางกลุ่ม แต่อาจไม่เหมาะ กับคนบางกลุ่ม บางเพศ บางวัย บางสถานะ เราจึงต้องมีการศึกษาค้นคว้าและนำเสนอผลการศึกษาที่เอื้อต่อ การปฏิบัติกรรมฐาน โดยเฉพาะเด็กเยาวชน หรือแม้แต่คนที่อยู่ในวัยทำงาน ซึ่งมีภารกิจที่ต้องทำหน้าที่ การงานเลี้ยงตัวเลี้ยงครอบครัว เวลาพูดถึงเรื่อง การปฏิบัติกรรมฐาน สำหรับคนเหล่านี้มักเข้าใจผิดว่า จะต้องหา สถานที่ ว่างไปเข้าคอร์สตรงนั้นตรงนั้น โดยเฉพาะเด็กมักมองภาพการนั่งกรรมฐานเป็นเรื่องน่ากลัว

ฉะนั้น เรามีผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องกรรมฐานของสำนักต่าง ๆ แล้วคิดว่าพอเพียงแล้วละนะ โดยเฉพาะมหาสติปัญญานิสิต มีผลการศึกษาค้นคว้าวิจัย ทั้งโดยนิสิตนักศึกษา ครูบาอาจารย์ทั้งหลาย ทั้งโดย

นักวิจัยทั่ว ๆ ไป น่าจะเป็นพันกว่าเรื่องแล้ว ในส่วนที่เป็นเปเปอร์ (paper) เป็นผลการศึกษาวิจัยที่เป็นเล่ม เป็นเอกสารเนี่ย มันน่าจะพอเพียง เราต้องไปสังเคราะห์แล้วก็สรุปออกมา เพื่อให้เกิดการนำไปใช้ปฏิบัติจริง ๆ

ถ้าจะให้เด็กมีความงามทางด้านจิตใจ จิตที่เป็นกุศล คิดบวก นอกเหนือจากสภาพแวดล้อมทาง ครอบครัว สภาพแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไป สภาพแวดล้อมในโรงเรียนแล้ว วิธีการภาวนาสำหรับเด็กและเยาวชนที่สะดวกสำหรับเขานั้น ไม่ใช่เอะอะก็จับมานั่งกรรมฐาน ที่สำคัญคืออย่าไปเคร่งเครียด ให้มันเป็นกิจกรรมเนื่องกับการเรียนการสอน การใช้ชีวิตของเขานั้นแหละ อันนี้สำคัญมาก เพราะว่าบางทีเราก็ตีตลกขบขันสัพเพเหระที่ว่าจะต้องคร่ำเคร่ง เอาจริงเอาจังถึงปางตายอย่างนั้นนะ พุทธศาสนาจะมีคำ 2 คำ คำหนึ่งก็คือ "ปุณฺณปุณฺณ" แปลว่าบ่อย ๆ อีกคำหนึ่งคือ "สาตฺถจฺจิริยา" ทำอย่างต่อเนื่อง การเคร่งเครียดนั้นก็มีความจำเป็นมากมาจากพระพุทธเจ้าตรง ๆ อยู่แล้วว่า ให้เคร่งเครียด "อัตตกิลมณานุโยค" มันไม่บรรลุ การผ่อนคลายสบายมาก "กามสุขัลลิกานุโยค" มันก็ไม่บรรลุ ที่เราก็ดูศึกษามา บางทีก็ไม่ได้เอามาใช้ประโยชน์หรอก เพราะฉะนั้นก็ยึดแนวการนี้ก็คือ สะดวกสบาย... ไม่ใช่สะดวกใจนะ แต่เป็นความสะดวกเหมาะที่จะปฏิบัติพัฒนาจิตใจโดยรูปแบบใดก็ได้ในการปฏิบัติกรรมฐาน

ทำบ่อย ๆ ทำเนื่อง ๆ

ความจริงมันต้องพัฒนาจิตก่อน คือสมถกรรมฐานนี่แหละ คือให้จิตมันนิ่งก่อน ให้คนมันนิ่ง โดยเฉพาะคุณาศรัยญาติโยมคนทำมาหากินทั้งหลายเนี่ย ให้จิตเขามันนิ่ง เขาจะได้ทำงาน เขาจะได้เรียนหนังสือ จิตนิ่งเนี่ย มันเป็นฐานของอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา เรียนหนังสือก็เก่ง ทำงานก็ประสบความสำเร็จ สมาธิเมื่อไหร่ ปัญญามันก็เกิดตามมา แล้วก็ก็เป็นฐานของวิปัสสนากรรมฐานต่อไป ประยุกต์ใช้ในโรงเรียน ในสถานศึกษาทั้งหลาย เพื่อไม่ให้เกิดความน่ากลัว เราก็อารูปแบบและวิธีการที่มันเหมาะสม แล้วก็ยึด "ปุณฺณปุณฺณ" ก็คือทำบ่อย ๆ ทำเนื่อง ๆ นี่แหละ แต่ไม่ต้องเคร่งเครียด แล้วก็ "สาตฺถจฺจิริยา" ทำอย่างต่อเนื่องนี่แหละ แม้แต่เรื่องของการเรียนของเราที่นิยมใช้ "บล็อกคอร์ส" (Block Course) เนี่ย บางทีมันก็ไม่ค่อยถูกนะ บางทีเราก็นึกถึงเฉพาะผลด้านความรู้ให้มันจบไป แต่ว่าการมาเรียนในสถานศึกษามันไม่ใช่เพื่อความรู้อย่างเดียว มันสารพัดอย่างที่เรจะได้จากสถานศึกษา เพราะฉะนั้นอยู่ในสถานศึกษา 16 สัปดาห์ ก็อยู่ในสถานศึกษา 5 สัปดาห์เนี่ย จบวิชาเหมือนกัน จบหน่วยกิตเหมือนกัน แต่ผลมันไม่เหมือนกันหรอก อันนี้ก็เป็นข้อคิดนะ

เพราะฉะนั้นในการปฏิบัติบำเพ็ญจิตภาวนา สำหรับลูกหลานเยาวชน คนเฒ่าคนแก่ และคุณาศรัยญาติโยมทั้งหลาย ก็เน้นเรื่องของการทำอย่างต่อเนื่องและก็ทำอยู่เนือง ๆ แต่ว่าไม่ใช่เคร่งเครียดอะไรนะ ให้มันเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของการศึกษาของเขา เพราะว่าวิถีปฏิบัติเพื่อพัฒนาปัญญาและคุณธรรม ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันมันก็เป็นพุทธนวัตกรรมนั่นแหละ เพราะว่าในอดีตโบราณ การปฏิบัติพัฒนาจิต เขามีแค่ศีลกับสมาธิหรือโยคะ พระพุทธเจ้าทรงสร้างอันที่ 3 ขึ้นมาก็คือ ปัญญา เป็นไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา มันก็เป็นพุทธนวัตกรรมโดยธรรมชาติอยู่แล้ว

แต่ว่ารูปแบบออกมาจากในสังคมไทยเนี่ย กรรมฐาน 5 สายในประเทศไทยในปัจจุบันก็ถือว่าเป็นแบบประเพณีโบราณ ต่อเมื่อสังคมมันเปลี่ยนไปอย่างนี้แล้ว และสภาพของสังคมมันเปลี่ยนจากอดีตจากโบราณมาถึงขนาดนี้แล้ว ส่วนวิธีการที่เป็นการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมโดยกรรมฐานนี้ มันควรจะเปลี่ยนไปอย่างไร รูปแบบมันควรจะเป็นอย่างไง กรรมฐานตั้งแต่สมถกรรมฐานไปจนถึงวิปัสสนากรรมฐาน โดยรูปแบบต่าง ๆ สำหรับคนแต่ละเพศ แต่ละวัย แต่ละสถานะ ควรจะเป็นอย่างไร สำหรับนิสัยของ มจร. ของเราเองก็ใช้อย่างไรก็ได้ไปอย่างนั้นนะ ไม่มีปัญหาอะไร เพราะว่าเรามีเวลา มีสถานที่ มีภารกิจเฉพาะของเราอยู่แล้ว แต่ว่าเราต้องเอื้อประโยชน์ให้สังคมโดยรวมด้วย

อันนี้ประเด็นที่ 2 ที่อยากจะฝากเป็นข้อคิดความเห็นก็คือ เรื่องการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมเนีย ว่าจะโดยหลักศาสนาไหนก็แล้วแต่ ถือว่าเป็นความอยู่รอดของมนุษยชาติ คำว่า "อย่างยั่งยืน" คือจะอยู่รอดได้ อย่างไร อย่างที่เราทราบว่าเป็นปัญญาประดิษฐ์ (AI) เนี่ย ความสามารถ... เอาเฉพาะทางวิชาการนี้ได้เนาะ ไม่ต้อง ไปอื่น เอาเฉพาะทางวิชาการนี้แหละที่เป็นภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาทั่ว ๆ ไปเนี่ยแหละ ตอนนี้นั้นล้าหน้า ปัญญาของมนุษย์โดยทั่ว ๆ ไปในเชิงวิชาการ เท่ากับหรือล้าหน้าไปแล้วในบางเรื่องนะ ซึ่งในความเป็นจริงเนี่ย เป็นไปไม่ได้หรอกที่ปัญญาประดิษฐ์มันจะเก่งกว่าปัญญาของมนุษย์ เพราะว่าศักยภาพของมนุษย์ ปัญญาของ มนุษย์เนี่ย พัฒนาได้ถึงขีดสูงสุดระดับโลกุตระอยู่แล้ว

เหตุปัจจัยที่ทำให้ปัญญาประดิษฐ์ล้าหน้า

อะไรละเป็นเหตุเป็นปัจจัยที่ทำให้ดูเหมือนว่าปัญญาประดิษฐ์มันล้าหน้า มันก้าวหน้ากว่ามนุษย์ ก็มา จากผลงานการสร้างสรรคของมนุษย์เองนี่แหละ ที่ทำให้ดูเหมือนว่าปัญญาประดิษฐ์มันก้าวหน้าไปกว่าปัญญา ของมนุษย์ เพราะว่าปัญญาประดิษฐ์มันทำงานได้ด้วยพวกข้อมูลวัตถุดิบที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นทั้งนั้น ไม่ใช่โดย มนุษย์คนเดียว แต่โดยมนุษย์ทั่วโลก คนนั้นก็สร้างข้อมูลด้านนี้ คนนี้ก็สร้างข้อมูลด้านนั้น ทำกันทั่วไป เพราะฉะนั้นตัวโปรแกรมที่เป็นปัญญาประดิษฐ์มันก็สบาย เป็นเสือนอนกิน มานั่งอยู่เฉย ๆ มันก็ประมวล ข้อมูลที่มันได้จากทั่วโลก จากนายนั้นนายนี้ จากชาตินั้นชาตินี้ ในเรื่องนั้นเรื่องนี้ มันก็ทำได้สิ ก็มนุษย์ไป ช่วยเหลือมัน ให้คนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ให้สอนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็เชื่อมโยงไปได้ทั่วโลก เพราะว่าข้อมูลต่าง ๆ มัน ก็อยู่ทั่วโลกก็จริง แต่มันก็อยู่ในจุดเดียวกันนั่นแหละ แล้วทำยังงปัญญาของมนุษย์ที่มีความสามารถเหนือ ปัญญาประดิษฐ์อยู่แล้วเนี่ย จะแสดงตัวออกมา จริง ๆ มันก็โดยกรรมฐานนี่แหละ เราก็เรียนมาแล้วเนาะ ไม่ต้อง พุดอะไรกันมากหรอกนะ สมถกรรมฐานเนี่ย เอาสมถกรรมฐานก่อนว่า หลังจากสมถกรรมฐานเมื่อจิตก้าวหน้า ไปถึงขั้นฌานสมาบัติแล้วเนี่ย อะไรละที่เป็นผลที่เกิดจากการได้ฌานสมาบัติ พุดโดยศัพท์ว่า "อภิญญา" ก็ได้ โลกียอภิญญา อิทธิวิชา แสดงฤทธิ์ได้, ทิพโสต ทูทิพย์, เจโตปริยญาณ รู้จิตคนอื่นได้ รู้ความคิดของคนอื่นได้, ทิพจักขุ ตาทิพย์, ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ระลึกชาติได้

เราก็ลองไล่ดูว่า แสดงฤทธิ์ได้ก็ดี ทูทิพย์ก็ดี กำหนดใจคนอื่นได้ก็ดี ตาทิพย์ก็ดี ระลึกชาติได้ก็ดีเนี่ย ปัญญาประดิษฐ์ทำอะไรได้บ้าง ทำได้ครบไหม เราก็ลองไล่ดู เราขอวิเคราะห์ที่อยู่แล้วเนี่ย เออ... แสดงฤทธิ์ได้ เหาะเหินเดินอากาศได้ ปัญญาประดิษฐ์ทำได้ไหม ก็ดูเหมือนมันจะทำได้เนาะ หลาย ๆ อย่างทำได้จริงไหมก็ไป วิเคราะห์ดู ทูทิพย์ปัญญามีไหม รู้ใจคนอื่นได้ปัญญาประดิษฐ์ทำได้ไหม ตาทิพย์ทำได้ไหม ระลึกชาติทำได้ไหม เพราะอย่างนี้เป็นต้น อันนี้ระดับโลกียะ ซึ่งเป็นผลของการได้ฌานสมาบัติ ฌานสมาบัติเป็นผลของสมถะ

เอาสูงขึ้นไปอีก ในคำว่าอภิญญานี้แหละ "โลกุตระอภิญญา" เพิ่มคำว่า อาสวัคยญาณ หมตภิเลส เอา ปัญญาไปถึงขั้นไล่ไปตามญาณ 16 นั้นแหละ ตั้งแต่นามรูปปริจเฉทญาณเป็นต้นไปนั่นแหละ อย่างนี้เป็นต้นนะ ถ้าปัญญาของมนุษย์พัฒนาถึงขีดสุด มันก็ถึงขนาดนี้ ไม่ต้องถึงระดับหมตภิเลสหรอก แคระดับเจโตวิมุตติ สมาบัติ อภิญญาโลกียะ อภิญญา 5 นี้แหละนะ ก็ล้าหน้าเหนือกว่าความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ไม่รู้ก็เท่า ต่อก็เท่า เพราะว่ามันมองอะไรทะลุปรุโปร่งไปหมดแล้ว ความจริงไม่ต้องถึงระดับโลกียอภิญญาอะไรนี่หรอก แค ระดับว่ามีสมาธิพอสมควร ยังไม่ถึงขั้นฌานสมาบัติเนี่ย ความสามารถทางด้านสติปัญญาของมนุษย์เนี่ยมันก็ลึกลับ อยู่แล้ว ก็จะสามารถกำหนด... เพราะว่าคนที่มีจิตระดับนี้ เป็นผลของการปฏิบัติสมถกรรมฐาน มีจิตที่จะเป็น กุศลแต่เพียงอย่างเดียว เพราะฉะนั้นในการสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในการสร้างโปรแกรมทาง ปัญญาประดิษฐ์อะไรทั้งหลายพวกนี้ ก็จะเป็นไปเพื่อประโยชน์สวัสดิมงคลของสังคม ประเทศ โดยไม่เป็นการไปเพื่อ ความมักมาก เพื่อการทำลายอะไรต่อมิอะไรหรอก โปรแกรมทั้งหลายที่ทำขึ้นมาก็เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ และ ที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือในการที่จะสร้างอะไรต่อมิอะไรขึ้นมาด้วยกุศลเจตนา กุศลจิตเนี่ย ก็จะมีมองเห็นทั้งหมด

โทษภัย ทั้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ภาษาพระก็เรียกว่า ถ้าเป็นโทษก็ "อาทินพ" ถ้าเป็นประโยชน์ก็เป็น "อานิสงส์" อะไรที่เขาจะสร้างแล้วก็มีวิสัยทัศน์มองไกลว่าต้องมีทางออกสำหรับเรื่องนี้ สำหรับกิจกรรมที่จะสร้างขึ้นเอาไว้เป็นสูตรสำเร็จรูปอยู่แล้ว ทุกวันนี้มีแต่เรียนผูกไม่เรียนแก้ สร้างขึ้นมาก็กลายเป็นขยะ อะไรที่มีปัญหาที่โยนทิ้งหนีไปคนละทางสองทาง

เพราะฉะนั้นความเป็นเรื่องทีไรละ ปัญหาระดับจิตวิมุตติกับปัญญาวิมุตติอย่างที่ว่าเมื่อก่อนนี้ แต่ว่ามันเป็นเรื่องอยู่ในตัวของมนุษย์นี้แหละ เป็นเรื่องของจิตของเราเอง และวิธีการที่จะไปถึงจุดจุดนั้นได้ ก็เป็นเรื่องที่เราทำอยู่เป็นประจำ โครงการปฏิบัติการมาตรฐานประจำปีเนี่ย ปีหนึ่งทำครั้งเดียว มันจะไปพอได้ยังไงเล่า แค่ 10 วันบางทีจะเป็นจะตาย คำว่า "เนือง ๆ" ก็คือทุกวัน แต่ว่าไม่ต้องไปเคร่งเครียดอย่างนี้เป็นต้น

เราเห็นสมรรถนะทางจิตของคนโบราณ ความขลังอะไรทั้งหลายเนี่ย อาจารย์ทั้งหลายเล่ากันสืบทอดกันมา บางทีคนรุ่นใหม่ก็ถือว่าเป็นเรื่องเล่าให้ความสนุกสนานไป แต่มันเป็นเรื่องจริงทั้งนั้น เพราะว่าคำว่า "กรรมฐาน" หมายถึงฐานหรือตำแหน่งที่ตั้งของงานนะ ในการทำหน้าที่การงานของคนทีประสบความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ทั้งหลาย ไม่มีใครหรอกไม่พูดถึงเรื่องภาวนา เพราะฉะนั้นไม่มีใครหรอกทีประสบความสำเร็จโดยไม่เอากรรมฐานมาเกี่ยวข้องด้วย เขามีวิธีการภาวนาก็คือทำจิตใจให้สงบทั้งสัณ แต่โดยรูปแบบไหนก็ไม่รู้ละนะ เขานับถือศาสนานั้นก็มีรูปแบบอย่างนั้น หรือนับถือศาสนานั้นรูปแบบตามที่ศาสนานั้นเสนอ มันก็อาจจะไม่เหมาะสำหรับเขา แต่ก็เป็นเรื่องของกรรมฐานนี้แหละ จิตภาวนา การทำจิตให้สงบทุกอย่างมันเริ่มจากจิตทั้งนั้นนะ ไอ้ที่เราจะพัฒนาอะไรต่อมิได้ มันต้องใส่บประมาณเข้าไป มันต้องได้ฝึกเท่านั้น มันต้องได้เครื่องมือเท่านั้น มันถึงจะพัฒนาได้ จิตมันไม่ไป มันจะไปไหนถึงไหน มันไม่ได้ไปไหนมาไหนหรอก เขาก็เริ่มที่จิตนั่นแหละ

ก็เป็นข้อมูลให้สำหรับท่านทั้งหลายนะว่า พุทธนวัตกรรมเพื่อพัฒนาปัญญาและคุณธรรมเนี่ย พุทธนวัตกรรมที่มีเป้าหมายไปเพื่อพัฒนาปัญญาและศีลธรรม ไม่มีเรื่องอื่น เรื่องกรรมฐานเท่านั้นแหละ แต่ว่าจะรูปแบบไหน อันนี้ก็ไปคิดไปวิเคราะห์ให้มันเหมาะกับคนวัยนี้ คนเพศนี้ คนอาชีพนี้ สมณะชีพราหมณ์จะเคร่งเครียดหามรุ่งหามค่ำเอาจนตายก็ว่ากันไป เพราะว่าสมณะชีพราหมณ์ไม่มีภาระในการทำมาหากิน ขอให้ให้นักวิชาการทั้งหลายได้พินิจคิดแล้วก็แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันต่อไป วันนี้ก็คงให้ข้อคิดความเห็นเป็นเบื้องต้น อาจจะเพียงเท่านี้ ก็คงพอจะได้ประเด็นนะ ขอบพระคุณท่าน รองอธิการบดี มจร วิทยาเขต นครราชสีมา กับทีมงาน อนุโมทนาบุญกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนที่มาร่วมด้วยช่วยกันในการจัดกิจกรรมวิชาการ เป็นเวทีให้ครูบาอาจารย์ นักวิจัย นิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้มีพื้นที่ มีเวทีในการเสนอผลงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและกัน ขอบคุณและอนุโมทนาบุญกับทุก ๆ ท่านมา ณ โอกาสนี้

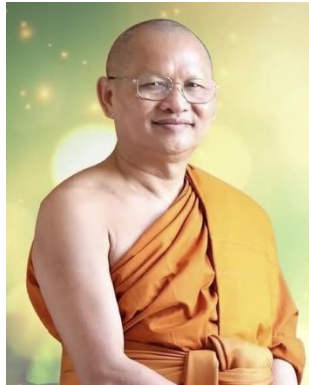
ท้ายที่สุดนี้ ขอตั้งจิตอธิษฐาน อำนวยพรด้วย "รัตนัตถยานุภาวนะ รัตนัตถเตชสา" ด้วยเดชานุภาพคุณพระศรีรัตนตรัย กุศลจริยาสัมมาปฏิบัติที่ได้ร่วมกันบำเพ็ญมาทั้งนั้น จงประมวลกันมาเป็นพลวปัจจัย เป็นอุปนิสัยบันดาลเสริมให้ทุกท่านได้มีความสุข ความเจริญก้าวหน้า ในการปฏิบัติหน้าที่การงาน บรรลุการศึกษา และเรียนรู้พระธรรมขององค์สมเด็จพระสมมาสัมพุทธเจ้าทุกท่านทุกคน เทอญ

สรุป

นวัตกรรมไม่ใช่แค่เรื่องของอุปกรณ์หรือเทคโนโลยีล้ำสมัย แต่คือการนำหลักธรรมมาปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด วิธีการสอน หรือการสื่อสารให้เข้ากับยุคสมัย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม

บรรยายพิเศษ เรื่อง “วิกฤตศรัทธาแก้ได้ด้วยพุทธศาสตร์”

“Overcoming the Crisis of Faith with Buddha’s Teachings”

พระราชวัชรคุณบัณฑิต, รศ.ดร. รองอธิการบดี
Ven. Assoc. Prof. Dr. Phra Rajvajakhunbundit
Vice-Rector for Nakhon Ratchasima Campus

บทคัดย่อ

สาระสำคัญจากการบรรยายพิเศษนี้นำเสนอแนวทางการจัดการ “วิกฤตศรัทธา” ในพระพุทธศาสนา ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสื่อดิจิทัล โดยวิเคราะห์ปัญหาออกเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ วิกฤตความประพฤติ วิกฤตความรู้สึกละแวม และวิกฤตภาพลักษณ์ของนักบวช โดยถอดบทเรียนจากพุทธวิธีการเผยแผ่ศาสนาในสมัยพุทธกาล ที่ทรงใช้ยุทธศาสตร์การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างเป็นระบบ และเสนอแนวทางแก้ไข โดยใช้หลัก “พุทธศาสตร์” หรือ “ไตรสิกขา” (ศีล สมาธิ ปัญญา) เพื่อฟื้นฟูความเชื่อมั่น โดยเน้นการสำรวจตามหลักโอวาทปาฏิโมกข์ และการสร้างความร่วมมือระหว่างพุทธบริษัทสี่ในการปกป้องและรักษาศรัทธาให้มั่นคง

คำสำคัญ: พุทธศาสตร์, ไตรสิกขา, ยุทธศาสตร์การเผยแผ่, วิกฤตศรัทธา

Abstract

The key message from the special lecture focused on guidelines to resolving the "Crisis of Faith" in Buddhism amidst contemporary social changes and digital trends. It analyzes the issue through three primary dimensions: crises in conduct, perception, and the public image of the clergy. Drawing lessons from the Buddha's original propagation methods—which utilized systematic outreach strategies, by proposing "Buddha's Teachings" or the "Triple Training" (Sila, Samadhi, and Panna) as a framework for restoring confidence. The focus is placed on mindful restraint according to the Ovadapatimokkha principles and fostering collaboration among the four Buddhist assemblies to sustainably safeguard and restore faith.

Keywords: Buddha's Teaching, Crisis of Faith, Propagation Strategy, Triple Training

บทนำ

ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ ท่านผู้มีเกียรติ ฝ่ายบรรพชิตทุกท่านและฝ่ายคฤหัสถ์ทุกคน ในนามของวิทยาเขต นครราชสีมา กราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นอย่างยิ่ง ที่พระคุณท่านได้เมตตามากกล่าวเปิดโครงการและบรรยายพิเศษฝากข้อคิด มุมมอง ซึ่งเราสามารถที่จะนำไปขยายผลต่อเนื่อง และนำมาถก มาอภิปราย ในแวดวงแห่งการวิจัย และการสัมมนาทั้งในครั้งนี้และครั้งต่อไป

วันนี้ทางผู้จัดได้นำปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันมาสู่เวทีนี้ เพื่อให้ผู้บรรยายได้ทำหน้าที่เป็นกระจกเงาส่องสะท้อน เพื่อให้เกิดการรับฟัง และก็ได้โต้แย้ง วิพากษ์วิจารณ์ ในหัวข้อ “วิกฤตศรัทธาแก้ได้ด้วยพุทธศาสนา” พุทธศาสนาก็คือพระพุทธรูปศาสนานั่นเอง ถ้าพุทธศาสนาจะเป็นศาสนาที่ใหญ่ศาสนาหนึ่งเช่นเดียวกับวิทยาศาสตร์หรือแพทยศาสตร์ หัวข้อบรรยายวันนี้เกี่ยวกับวิกฤตศรัทธา ไม่ใช่เฉพาะในเรื่องของศาสนา วิกฤตนั้นเกิดขึ้นทุกด้าน ทุกศาสตร์ วิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตความมั่นคง วิกฤตด้านอาหาร หลาย ๆ เรื่องที่โลกเราประสบอยู่ ณ ขณะนี้ และก็ก่อนหน้านี้ และก็จะยังมีในภายภาคหน้า ถ้าเราย้อนหลังไปไม่กี่ปีก็ได้ ย้อนไปสัก 1,000 ปี 1,000 ปี ก็คือมีอายุมากกว่าการจัดตั้งประเทศไทยขึ้น ประเทศชาติและสังคมทุกสังคมก็มีวิกฤต มีความขัดแย้ง มีปัญหาข้าวยากหมากแพง มีปัญหาโรคระบาด ล้วนแล้วแต่มีวิกฤตทั้งนั้น คำว่าวิกฤต คือ ความไม่สงบสุขอย่างรุนแรง จึงเรียกว่าวิกฤต เช่น ถ้าหากว่ามีกลุ่มชน หรือจะเป็นเด็ก เป็นผู้ใหญ่ ต่อยกัน ชกกัน อันนี้ไม่ถึงกับวิกฤตหรอก เพราะมันแก้ได้ไม่ยาก แต่คำว่าวิกฤตเนี่ย มันกระทบทั้งประเทศชาติ ทั้งสังคมเลย

หลักศรัทธาของพระพุทธเจ้า

ศรัทธาในความหมายที่พระพุทธเจ้าท่านตรัส ก็คือ มีความเชื่อมั่นในพระปัญญาตรัสรู้ มีความเชื่อมั่นในหลักของกรรม การเวียนว่ายตายเกิด มีความเชื่อมั่นเรื่องการทำสิ่งใดไว้ ผลย่อมมี และมีความเชื่อในการสร้างคุณงามความดี บุญคุณของบิดามารดามีจริง ๆ อันนี้คือตามหลัก แต่วิกฤตที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนา (ในประเทศไทย) คือเราจะไปพูดกว้างทั้งโลกคงจะพูดไม่ได้ เพราะยิ่งพูดกว้างเท่าไร การแก้ปัญหาก็ยากขึ้นเท่านั้น เหมือนยกตัวอย่างว่า ประเทศในโลกเจอวิกฤตโควิด คือโรคระบาด ซึ่งไม่สามารถที่ใครจะรับมือได้ในช่วงต้น ๆ เพราะเครื่องมือที่จะรับมือจะมันไม่พอ ต้องยกตัวอย่างให้ท่านทั้งหลาย ได้เข้าใจตรงกันก่อนว่า วิกฤตที่เรียกว่าวิกฤตเนี่ย อย่างระดับโควิดคือไม่มีพรมแดน เกิดที่หนึ่งแล้วส่งผลกระทบไป ถ้ากล่าวหาว่าทั้งโลกก็น่าจะไม่ผิด วิกฤตครั้งนี้ใหญ่หลวง ซึ่งโลกไม่เคยมีมาก่อน ไม่เคยมีมาเลยในรอบ 100 ปี 200 ปีนี้ ที่เครื่องบินบนฟ้าไม่มีสีกลำ ไม่มีใครห้ามได้ ไม่มีใครออกกฎหมายได้ แต่พอโควิดเกิดขึ้น ทั้งโลกไม่มีเครื่องบินบนฟ้า แม้แต่ลำเดียว ประการต่อมาผู้คนเจ็บป่วยล้มตาย ยาไม่เพียงพอ ผลิตยา ผลิตวัคซีนไม่ทัน กระทบโครงสร้างการเดินทาง การคมนาคม กระทบโครงสร้างเรื่องการศึกษาเล่าเรียน กระทบเรื่องรายได้ เรื่องอาชีพมากมาย อันนี้คือมองได้ชัดว่าวิกฤต ที่นี้พอเรามองในมุมของศรัทธา เรามาชช่วยกันมองซิว่า ปัจจุบันเราวิกฤตขนาดไหน วิกฤตตรงไหน ยกตัวอย่างที่ 1 ก่อน ประเทศไทยเป็นประเทศที่คนจำนวนมาก พลเมืองจำนวนมาก นับถือพระพุทธศาสนา อันนี้เป็นข้อเท็จจริงซึ่งยอมรับกันโดยทั่วไป ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีเสรีภาพมากที่สุดในเรื่องของศาสนา ทุกศาสนาสามารถเผยแผ่ได้ ทั้งเรื่องตีพิมพ์ ทั้งเรื่องประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ มีกฎระเบียบที่ยืดหยุ่นที่สุด และที่สำคัญคือประเทศไทยไม่รังเกียจศาสนาใด ๆ เราอยู่เป็นมหาสุขกันมายาวนาน ตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ในยุคสมัยนั้น หลักฐานก็ยังไม่ปรากฏว่ามีศาสนาอื่น ๆ เข้ามา ถ้าจะมีศาสนาหลักก็จะ มี 2 ศาสนา คือ 1. ศาสนาพุทธ 2. ศาสนาผี

เรื่องศาสนาผีนี้มีอิทธิพลรุนแรงนะ ปัจจุบันนี้เราต้องยอมรับในชนบทเกือบทั่วทุกภาค มีความเชื่อเรื่องผี ๆ เช่น ผีฟ้า ผีมอญ มีการรำแก้บน มีการไหว้ปู่ตาบ้าน คือศาลพระภูมิที่อยู่ในหมู่บ้านนั้น ๆ โดยเฉพาะทางภาคอีสานเนี่ย พอถึงเดือน 6 มาเนี่ย ต้องมีการเลี้ยงผีปู่ตาบ้าน ซึ่งก็ไม่ว่าชื่ออะไร แต่มีความเชื่อในใจว่า ผีเหล่านี้ยังมีอยู่ ผีฟ้าผีฟ้อนก็ยังมียู่ อันนี้ในกรุงสุโขทัยในยุคนั้นมี 2 ศาสนาควบคู่กันไป แต่ไม่ขัดแย้งกัน ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาลองศึกษาดูว่า ศาสนาพุทธเผยแผ่ไปที่ใด ไม่เคยขัดแย้งกับศาสนาที่มีอยู่

กลยุทธ์การเผยแผ่ของพระพุทธเจ้า

พระพุทธองค์ตรัสในเรื่องของนักบวช คือพระภิกษุผู้เป็นพุทธสาวก เปรียบเทียบชัดเจนว่า ให้พระภิกษุเนี่ยเข้าไปสู่ชุมชน เข้าไปสู่ตระกูล เหมือนแมลงงูแมลงผึ้งเข้าสู่สวนดอกไม้ ดอกก็ไม่ชอกช้ำ ผลก็ไม่ชอกช้ำ ต้นก็ไม่ชอกช้ำ รากก็ไม่ชอกช้ำ นอกจากไม่ชอกช้ำแล้ว ยังผสมเกสรดอกนั้นดอกนี้ เกิดผลเป็นเมล็ด เป็นผลที่สมบูรณ์ สามารถจะเกี่ยวได้ การไปสู่ตระกูลก็มีลักษณะอย่างนี้ อันนี้คือเปรียบเทียบ ศาสนาพุทธเข้าไปสู่ตระกูล เข้าไปสู่ชุมชน เข้าไปสู่ประเทศ แม้ศาสนาพุทธจะเผยแผ่มาถึง 200 ปี 300 ปี 500 ปี หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว สิ่งหนึ่งที่ศาสนาพุทธไม่เคยมีคือ สงคราม ศาสนาพุทธไม่สนับสนุนสงครามทุกกรณี สนับสนุนสันติภาพ สนับสนุนความสงบสุข ไม่ว่าคนนั้นจะเป็นคนเชื้อชาติใด ภาษาใด ผิวสีอย่างไร ศาสนาพุทธยอมรับหมด ถ้าเรามองการทำงานของพระพุทธองค์และพระสงฆ์สาวกในครั้งพุทธกาล เราจะเห็นภาพชัดเจนว่า พระพุทธเจ้านั้น อันดับแรกในยุคต้น ๆ สัก 10 ปีแรก เนี่ย พระพุทธเจ้าของเราเนี่ย ถ้าใช้ศัพท์ของทหาร พระองค์ทรงมีกลยุทธ์ ที่สำคัญที่สุดคือ ยึดจิตใจของพระราชา เจ้าแคว้น เช่น โปรตพระเจ้าพิมพิสาร ราชากอมชนคนมคธ โปรตเป็นพระอริยบุคคล ยึดจิตใจของราชวงศ์เมืองหลวง แคว้นวัชชี เมืองหลวงโกสัมพี ได้จิตใจของเจ้าเมืองทั้งหลาย เจ้ามัลละ พระเจ้าปเสนทิ พระเจ้าอุเทน พระเจ้าจันทปโปต พอดีพระราชาแล้ว อมาตย์ราชมนตรีทั้งหลายก็เลื่อมใสตามมา นี่คือกลยุทธ์ที่พระพุทธองค์นั้นได้นำมาใช้ นำมาเป็นรูปแบบบูรณาการ ถ้าเปรียบในปัจจุบันก็คือ ผู้ปกครอง พระราชา คณะรัฐมนตรี กฎหมายต่าง ๆ ซึ่งพระพุทธศาสนาอยู่ร่วมกับฝ่ายบ้านเมืองฝ่ายปกครองนี้ได้อย่างสงบสุข

ประการต่อมา พระพุทธเจ้ามีกลยุทธ์ ได้นักการศึกษา ได้นักวิชาการ ที่สำคัญที่สุดก็คือ ได้อรุเวลกัสสปะ นทีกัสสปะ คยากัสสปะ ซึ่งเป็นระดับเจ้าลัทธิ ไม่ใช่เป็นระดับธรรมดาสามัญ ไม่ได้เป็นปัจเจกชน นักบวชบางกลุ่ม พระพุทธเจ้าวิจัยแล้วว่าไม่ควรไปยึด เพราะยึดคงยึดไม่ได้ ในกรุงราชคฤห์ก็มีเจ้าลัทธิยิ่งใหญ่หลายลัทธิ แต่พระองค์นั้นมองแล้วว่าไม่สามารถที่จะยึดจิตใจท่านเหล่านี้ได้ เพราะมีความยึดมั่นถือมั่น มีความเชื่อมั่น ยกตัวอย่างเช่น ท่านสญชัยปริพาชกเนี่ย ซึ่งพระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ เคยไปบวชไปศึกษาในสำนักนี้ เมื่อพบพระอัสสชิแล้ว พระสารีบุตรบรรลุปะเป็นพระโสดาบัน ไปถ่ายทอดให้เพื่อนฟัง คือพระโมคคัลลานะกับบรลูอีก แล้วพาบริวารลูกศิษย์ไปชวนอาจารย์ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ซึ่งไม่ได้อยู่ไกลเลยนะ ไม่ได้เดิน ไม่ได้ขึ้นรถ แต่จะเดินไปวัดพระเวฬุวัน อาจารย์สญชัยไม่ไป นอกจากไม่ไปแล้ว ยังถามว่า ตูก่อนพ่อทั้งสอง ก็แลคนโง่กับคนฉลาดเนี่ย อันไหนมากในโลก ทั้ง 2 ท่านก็บอกว่า คนโง่นะมาก คนฉลาดนะน้อย ท่านสญชัยบอกเลยว่า ท่านพ่อทั้งสองไปเถอะ ไปหาพระพุทธเจ้าเถอะ เราจะอยู่กับพวกคนโง่เนี่ย มันเสียข้างมาก ได้จำนวนเยอะ ไม่ยอมไป นอกจากไม่ไปแล้วยังประกาศศกคาเดซ “อันตัวเรานี้เหมือนจระเข้อยู่ในบึง จะให้หลุดตัวไปอยู่ในตุ่มทำไม่ได้” เห็นไหมครับว่าเจ้าลัทธิทั้งหลายมีความสำคัญ พระพุทธองค์นั้นใช้กลยุทธ์ยึดจิตยึดใจ ได้นักการศาสนา ได้นักวิชาการเหล่านี้มาเป็นพุทธสาวก ต่อมาได้ันักธุรกิจ ก็คือได้บรรดาเศรษฐีทั้งหลาย เอ่ยชื่อเศรษฐีมีทุกเมืองแล้วเศรษฐีนี้แหละคือความมั่นคงของทุกศาสนาก็ว่าได้ เพราะศาสนานี้มีองค์ประกอบหลายองค์ประกอบ ไม่ใช่มีเฉพาะเรื่องคำสอนอย่างเดียว สุดท้ายพระพุทธเจ้าเลิกวรรณะ ไม่ยึดติดวรรณะ ทุกคนสามารถที่จะเข้ามาบวชได้ ไม่มีวรรณะกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร นอกจากนั้นยังวางหลักเกณฑ์ใหม่ ชนิดว่าวางสิ่งที่เขา

เข้ามาเดิมนะ คือใครบวชก่อน ศูทรบวชก่อนศูทรก็เป็นกันแต่ คือมีอายุพรรษามากกว่า กษัตริย์มาบวชทีหลัง พราหมณ์มาบวชทีหลัง ก็ต้องเคารพในวาระศูทรที่บวชก่อนนั้น และไม่นับอายุจริง อายุจริงไม่เกี่ยว นับอายุ การบวช นั้นผู้ที่บวชก่อนย่อมได้รับการเคารพจากผู้ที่บวชภายหลังแม้ว่าอายุจริงจะมากกว่า

ด้วยกลยุทธ์ของพุทธองค์ที่นำมาใช้นี้ ปรากฏว่าภายใน 5 ปีแรก ศาสนาแพร่หลายขยายไปอย่างรวดเร็ว ได้หลายประเทศ ตรัสรู้แล้วทรงวิจย 7 สัปดาห์ เพื่อจะเผยแผ่ 45 ปี ที่เล่าเรื่องนี้ ถ้ายทอดเรื่องนี้ให้ ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาฟัง เพื่อชวนท่านมองการทำงานของพระพุทธเจ้าในมุมพระพุทธเจ้า ไม่ใช่มุมผู้วิเศษ ผม/อาตมาได้แสดงทัศนะในหลายเวทีว่า เราย่อมมองพระพุทธเจ้าคือผู้วิเศษ เพราะพระพุทธเจ้าไม่ประสงค์ให้ มองเช่นนั้น หลักฐานที่บ่งชี้คือไม่สรรเสริญการแสดงฤทธิ์ มีหลักฐานปรากฏชัดเรื่องปิณฑิลการทวาร ท่าน เหาะไปเอาบาตร พระองค์ทรงตำหนิ ชี้ให้เห็นว่า พระองค์นั้นทำงานแบบมนุษย และให้ลูกศิษย์ของพระองค์ซึ่งเป็นพระอรหันต์สาวกเนี่ยทำตามได้ เดินเท้าจากตำบลอรุเวลาเสนานิคม คือพุทธคยาปัจจุบัน ไปเมืองพาราณสี แทนที่จะเหาะไป ใช้เวลาไม่ถึง 2 วินาที ไม่เหาะครับ เดินไป เดินทำไม เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ลูกศิษย์ของ พระองค์ พุทธองค์นั้นทรงจัดตารางงานวันละ 5 เวลา เป็นตารางงานมาตรฐาน เหมาะแก่ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต เอาทำตามได้ครับ มีตารางเบ็ดเสร็จเลย ตอนเช้าวิจยสังคัมด้วยการบิณฑบาต บิณฑบาตไม่ได้ มุ่งข้าวอย่างเดียวนะครับ แต่มุ่งดูกับข้าว ดูเลือกสวนไร่นา ดูท้องไร่ท้องนาเขียวข่มใหม่ แห่งแห่งใหม่ ถูนี้เขา ปลุกอะไร เก็บรวบรวมข้อมูลไว้ พระสงฆ์ทั้งหลายก็ทำตาม ป้ายแสดงธรรมรับแขก พบบุคคล ยำคำประชม ภิภุ ภิภุณี สามเณร ซึ่งเป็นนักบวชผู้ที่อุทิศตนถวายตน มีเวลามากกว่าคฤหัสถ์ เที่ยงคืนตอบปัญหาทวยเทพ ในโลกทิพย์ แล้วยังแสดงจำแนกเทพออกเป็น 3 ระดับ สมมติเทพ ก็คือ พระราชาเป็นสมมติเทพ อุปัตติเทพ ก็คือ เทวดาจริง ๆ และ วิสุทธิเทพ ก็คือ พระอรหันต์

ใกล้รุ่ง ตรวจสอบดูสัตว์โลก วางแผนเหมือนครูจะไปสอนนะ พระพุทธเจ้าวางแผนจะไปโปรด อาจจะมี ตัวอย่างเดียว คนเดียวที่จะไปโปรด แต่ผลกระทบมันจะเกิดกับคนหมู่มาก พระองค์ก็เสด็จไป 5 ตารางงานนี้คือ รูปแบบที่เราทุกคนทำตามได้ พอมาถามทุกท่านที่นั่งอยู่ในห้องนี้ ท่านมีตารางงานอย่างไรบ้าง มีตารางงานเป๊ะ เหมือนพระพุทธเจ้าไหม หลายคนมีเวลาอยู่กับสื่อมีเดียไร้สาย แต่ไม่เคยเปิดอ่านพระไตรปิฎกเลย แต่รู้เรื่อง ทั้งโลกที่อยู่ในไอ้สื่อสารมีเดีย มือถือเล็ก ๆ แต่ไม่เคยอ่านพระไตรปิฎกสักวันเดียวเลย ผม/อาตมากำลังเสนอ มุมมองให้ดูว่า พระพุทธองค์นั้นทรงทำงานแบบมนุษย เมื่อได้จิตใจคน 4 กลุ่มในสังคัมแล้ว คือได้นักปกครอง ได้นักวิชาการ ได้นักธุรกิจ ได้มหาชนคนหมู่มากที่มีอาชีพเกษตรกร อาชีพฐานรากของสังคัม ซึ่งทุกประเทศมี จำนวนเกิน 70% ขึ้นไปนะครับ แล้วก็วางกลยุทธ์ในเรื่องคำสอน ออกพรรษาแล้ววางยุทธศาสตร์ 3 เรื่อง รับสั่ง ชัดเจนเลยครับ พระเดินทางไปเนี่ย ขอให้ไปทางละองค์ แยกกันไป โดยมีพันธกิจ 3 เรื่อง:

1. พุทฺชนฺหิตายะ ไปเทศน์ยังงี้ก็ได้ ไปสอนยังงี้ก็ได้ ให้ผู้ฟังได้รับประโยชน์ แล้วก็แจกแจงประโยชน์ ประโยชน์โลกนี้ ประโยชน์โลกหน้า และประโยชน์สูงสุด
2. พุทฺชนฺสุขายะ ให้ผู้ฟังได้รับความสุข สุขกาย สุขใจ สุขเพราะมี สุขเพราะไม่มี
3. โลกาณุกัมปายะ อย่าตัดช่องน้อยแต่พอตัว อย่าทิ้งโลก ให้อนุเคราะห์โลก

เห็นไหมครับว่าพระพุทธเจ้าทำงานแบบมนุษยและที่สำคัญคือไม่ใช่ทฤษฏี ในแวดวงวิชาการ ทฤษฏี เยอะนะครับ วิทยานิพนธ์หนา 300 หน้า ถามว่าวิทยานิพนธ์นั้นเราได้นำมาใช้ก็เปอร์เซ็นต์ครับ งานวิจัยที่เรา เขียนกันขึ้นมาเนี่ย เราค้นกันขึ้นมา ค้นหนักมากนะครับเรื่องงานเขียน งานวิจัยที่เป็นงานที่ใช้วิริยะอุตสาหะ มากมายก่ายกอง ทำอย่างไรเราจะเอาปัญญาที่เขียนมาใช้ในชีวิตประจำวัน เหมือนอย่างพระพุทธเจ้าเอามาใช้ ในชีวิตประจำวันของผู้คน หลังจากได้คณะทำงาน 60 องค์พระอรหันต์ พระองค์ก็บอกเลยว่า เราจะพากลับไป ที่อรุเวลาเสนานิคม เป้าหมายคือยึดชฎิล 3 ฟัน้องพร้อมด้วยบริวาร ไปเทศน์ที่ละคน ทีละคน ไม่ไหวแล้ว เหนื่อย ถ้ายึดอาจารย์ทั้ง 3 บริวาร 1,000 ก็ยึดหัวเมืองได้แล้ว นโยบาย ป่าล้อมเมือง พาพระอรหันต์ 1,003

องค์เข้าสู่สมครรัฐ คือกรุงราชคฤห์ ไปโปรดพระเจ้าพิมพิสาร ผลก็คือ พระราชาพาบริวารมาเฝ้า 120,000 คนฟังธรรมพร้อมกันจบ เมื่อพระราชาบรรลุธรรม อำมาตย์ราชมนตรีบรรลุธรรม การทำงานก็ง่ายเข้า ระดับประมุขระดับคณะรัฐมนตรีเลื่อมใสศรัทธาแล้ว พระราชาได้ถวายอารามซึ่งมีความกว้างขวางเพียงพอต่อการพำนักอาศัยอยู่ ต่อมาถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ได้จัดประชุมสัมมนาใหญ่ วางทั้งหลักการ อุดมการณ์ วิธีการ ให้กับพระสงฆ์ที่จะไปทำงานในภายภาคหน้า

หลักการสำคัญของพระสงฆ์พึงปฏิบัติ

อะไรคือหลักการ อะไรคืออุดมการณ์ อะไรคือวิธีการที่พระสงฆ์ปฏิบัติมาถึงทุกวันนี้ ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงในวันประชุมใหญ่ 6 ประการ

1. อนุปวาโท พระพุทธเจ้าไม่ให้สรรเสริญการกล่าวร้าย จันในสังคมพุทธศาสนาจึงไม่มีการกล่าวร้ายเสียดสี ดังนั้นใครก็ตามไม่ว่าจะเป็นพระเป็นโยม ถ้ากล่าวร้าย กล่าวเสียดสีนะ แสดงว่าสวนทางพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าไม่สรรเสริญ ไม่ยกย่องครับ แต่พระพุทธเจ้ายกย่อง Peace คือสันติ เพราะว่าการกล่าวร้ายเสียดสี การหมิ่นประมาทเนี่ย มันนำมาถึงความแตกแยก ซึ่งขณะนี้สังคมหลายสังคมนะครับ เป็นข้อมูลเท็จ สื่อบางสื่อในหลาย ๆ กลุ่มสื่อ ยกตัวอย่างเช่น ภาพ AI สร้างพระสงฆ์ แม้กระทั่งสร้างพุทธรูปให้เดินได้ อันอื่นเดินได้ไม่เอามาทำ พุทธรูปลุกเดินได้อย่างเจ็ย ถ้าแค่เดินก็ไม่เสียหายอะไรละครับ แต่ถ้าว่าผิดถึงขนาดว่าคนแต่งกายนุ่งห่มครองจีวรติดกีตาร์ กอดผู้หญิงอย่างเจ็ย ภาพลักษณ์มันก็เสีย อย่างนี้ คือ อนุปวาโท พระพุทธเจ้าไม่สรรเสริญ

- อนุปชาโต ไม่ใช่กำลัง ศาสนาพุทธไม่ใช่กำลัง ไม่ส่งเสริมการใช้กำลัง
- ปาฎิโมกขสังวร แม้เคร่งครัดก็ไม่โจมตีคนที่หย่อนกว่า เคารพในความเป็นเขา การรักษาศีลของตน เคารพคนอื่น
- มัตตัญญูตา จะ ภัตตัสมิมี มีประมาณ การรู้จักประมาณ การนำมาใช้ประยุกต์กับชาวบ้านได้
- ปันตัญญะ สะยาสะนัง ที่อยู่ที่พำนักสงบสงัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ
- อธิจิตเต จะ อาโยโค หมั่นทำความเพียร ความเพียรนี้เป็นวิธีการซึ่งพระท่านนำมาใช้สืบต่อมาจนถึงทุกวันนี้ ส่วนจะใช้ได้มากใช้ได้น้อยอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับกำลังใจของแต่ละคน

หันกลับมามองพระบรมศาสดาว่า ทำไมพระองค์จึงทำงานได้ผล แล้วเมื่อมีวิกฤตเกิดขึ้น พระองค์แก้อย่างไร วิกฤตไม่ได้เกิดวันนี้ นะครับ วันโน้นก็เกิดครับ วันที่พระองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ และมีหลายวิกฤตที่หนักหน่วงหนักถึงขนาดว่าพระองค์ลงไปเองยังแก้ไม่ได้ ต้องใช้วิธีที่เด็ดขาด วิกฤตหนึ่งก็คือ วิกฤตพระทะเลาะกัน พระทรงวินัยก็เรียกว่า พระวินัยธร พระที่เทศน์ก็เรียกว่า พระธรรมธร ทะเลาะกันไม่ใช่เรื่องใหญ่เลยนะ ทะเลาะเรื่องน้ำราดส้วมกันเอง แต่ทะเลาะรุนแรงตลอดถึงชาวบ้านก็ทะเลาะด้วย เทวดาก็ทะเลาะด้วย แบ่งข้างกัน พระพุทธเจ้าเสด็จไปห้าม ตรัสเรื่องราวของการทะเลาะ ยกตัวอย่างเรื่องนกกระจาบ แต่พระเหล่านี้ไม่ฟังครับ ไม่ฟัง จนพระองค์ต้องปลีกเร้นไปจำพรรษาในป่าปาลิไลยกะ มีผู้อุปัฏฐาก คือช่างปาลิไลยกะ ชาวบ้านได้รับผลกระทบไม่ได้พบพระพุทธเจ้า โกรธแค้นพระเหล่านี้ พวกกันคว่ำบาตร คำว่าคว่ำบาตรนี้มีเป็นคำเปรียบเทียบ คือบาตรปกติจะหงาย คือหมายความว่าชาวบ้านจะใส่บาตรให้ พระเดินออกไปปัสก็ได้อาหารแล้ว แต่ชาวบ้านพวกนี้คว่ำบาตร คือไม่ใส่บาตร ทีนี้เป็นไงละครับ ไม่มีหุ้ยนะครับ ไม่มีธูปเทียนครับ ร้านอาหารไม่มีขายนะครับ ผลสุดท้ายปรองดองสามัคคีกัน เข้าไปหาญาติโยม โยม อาตมาทั้งหลายคืนดีกันแล้วนะ ให้ใส่บาตรเถิด ชาวบ้านยื่นเงื่อนไขว่า ยังไม่ใส่ จนกว่าท่านจะไปขอขมาต่อพระพุทธเจ้า ออกพรรษาแล้ว กลุ่มพระทะเลาะกันก็ต้องเดินทางจากเมืองโกสัมพีไปวัดพระเชตะวัน ก็หลายร้อยกิโลเมตรอยู่ ไปแล้วชาวบ้านก็ยังโจมตียังด่าอยู่พอสมควร นี่คือตัวอย่าง วิกฤตที่เกิดขึ้น พระองค์ก็เจอวิกฤตมาแล้ว

วิกฤตศรัทธา 3 ประการ

วิกฤตที่ข้าวยากหมากแพงเกิดที่เมืองไพศาลี แคว้นวัชชี ฝนไม่ตกมา 7 ปี 7 เดือน 7 วัน พระองค์ก็เสด็จไปโปรดนะ วิกฤตเหล่านั้น ต่อมาบ้านเมืองก็สงบสุข ทีนี้มาถึงหัวข้อครับ มาถึงหัวข้อที่ทางผู้จัดได้นำขึ้นมาว่า วิกฤตศรัทธา แก้ได้ด้วยพุทธศาสนา ศรัทธาในที่นี้ต้องเจาะจงเลยครับว่าเป็นวิกฤตกับพระ เป็นวิกฤตกับนักบวช ไม่ใช่วิกฤตที่ชาวบ้านมีต่อชาวบ้าน เท่าที่ผม/อาตมาประมวลจากงานวิจัยเอง มีอยู่ 3 เรื่อง 1. วิกฤตความประพฤตินักบวช 2. วิกฤตความรู้สึกต่อนักบวช และ 3. วิกฤตภาพลักษณ์ของนักบวช

การแก้ไขไม่ใช่เป็นหน้าที่ของใคร เป็นหน้าที่ของทุกคน เหมือนอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศชาติ บ้านเมือง ไม่ใช่เป็นภาระหน้าที่ของรัฐบาลอย่างเดียว ไม่ใช่เป็นภาระหน้าที่ของใครคนหนึ่งอย่างเดียว แต่เป็นภาระเป็นหน้าที่ของคนในประเทศทั้งหมด ดังนั้นวิกฤตที่เกิดขึ้นที่ว่าแก้ได้ด้วยพุทธศาสนาเนี่ย ก็ต้องช่วยกันแก้ทั้งหมด พระก็แก้ไม่ได้ครับ โยมก็แก้ไม่ได้ ใครก็แก้ไม่ได้ แต่ต้องร่วมมือกันแล้วทั้งหมด วิกฤตมันถึงแก้ได้ครับแต่ไม่จบนะ ไม่ใช่ว่ามันจะไม่เกิดขึ้นอีก มันยังจะเกิดขึ้นอีกเรื่อยไป

วิกฤตแรก คือ วิกฤตความประพฤติ เราก็ต้องยอมรับตรง ๆ ว่า พระสงฆ์ พ.ศ. นี้กับพระสงฆ์ครั้งพุทธกาลนั้น มีความเป็นอยู่แตกต่างกันอย่างชัดเจน เพราะบริบททางสังคมไม่เหมือนกัน บริบททางสังคมในยุคโน้นไม่มีสื่อสารมิตเดีย การคมนาคมใช้เดินเป็นหลัก ดังนั้นพระสงฆ์ก็จึงโยกย้ายไปเรื่อย เมื่อโยกย้ายไปเรื่อยสมบัติก็ไม่มี เครื่องใช้ไม่มีอะไร ถ้ามีไปไม่ได้ พระรุ่งพระรัง แต่พระสงฆ์ปัจจุบันนี้อยู่ในเมือง อยู่ในบ้าน อยู่วัดป่า เมื่ออยู่ก็มีกุฏิ มีห้องที่ตนเองอยู่ มีกุฏิเป็นหลัง ๆ ที่ตนเองอยู่ มีหน่วยงานที่ตนเองรับผิดชอบ เหมือนครูบาอาจารย์ที่ปฏิบัติหน้าที่ในมหาวิทยาลัยสงฆ์เนี่ย ก็มีหน้าที่ตนเองรับผิดชอบ มีภารกิจหลักสูตรวิชาที่ตัวเองรับผิดชอบ งานการใช้ชีวิตก็จึงแตกต่างจากครั้งพุทธกาล ทีนี้ถ้าหากประพฤติแบบเดิมทำได้ไหม? ได้ครับ รักษาศีลของตนเอง ซึ่งตนรู้แล้วว่าศีลคืออะไร พระทุกรูปรู้หมดนะครับว่าศีลคืออะไร แล้วก็ปฏิบัติตามศีลนั้นแหละ ปฏิบัติตามหลักศีลวินัยเป็นอย่างไร ปฏิบัติตามนั้น

การปฏิบัติไม่ได้ปฏิบัติให้ใครเห็น ไม่ใช่ปฏิบัติให้คนยกย่องหรือไม่ยกย่อง แต่ปฏิบัติคือความเป็นพระรักษาความเป็นพระ รักษารูปแบบรูปลักษณ์ความเป็นพระ ฆราวาสประพฤติได้แต่สงฆ์ประพฤติไม่ได้ เช่น ทานอาหารหลังเที่ยงไปแล้ว ชาวบ้านทานได้แต่พระทานไม่ได้ ทำไม่จึงทานไม่ได้ เพราะพระพุทธรองค์ได้บัญญัติวินัยไว้ เรื่องอาหารเนี่ย ความจริงถ้ามองตรง ๆ พระพุทธรองค์ไม่ได้มองเรื่องความเสียหาย แต่มองในเรื่องความลำบากของสังคม ถ้าชาวบ้านจะต้องใส่บาตรพระตอนเช้า 17:00 น. มาใส่บาตรอีก สังคมลำบากครับ รายได้ก็ต้องจ่ายเพิ่ม พระสงฆ์ก็มีความประพฤติไม่แตกต่างอะไร พุดง่าย ๆ เป็นศัพท์สมัยใหม่คือ ไม่มีจุดขาย อะไรก็เหมือนชาวบ้านทั่ว ๆ ไป ก็ผลอ ๆ ชาวบ้านก็จะมองไม่เห็นคุณค่าความสำคัญอะไร แล้วพระองค์ก็วิจัยแล้วว่าอาหาร 1 มื้อ หรือว่าทานก่อนเที่ยงเนี่ย สามารถอยู่ได้ถึงเช้า พวกน้ำอัฐฐบาล น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ได้บรรเทาความอ่อนล้า ความระโหยความหิวได้บ้าง บรรเทาที่จึงบัญญัติไม่ให้ทานอาหารหลังเที่ยงไปแล้ว นี่ก็เป็นกฎของนักบวช

ดังนั้นถ้านักบวชอยู่ในกฎนี้ อยู่ในกรอบนี้ นักบวชก็โดดเด่น คือความประพฤติสังคมก็ยอมรับว่าพระสงฆ์ทำได้ดีกว่าเรา พระสงฆ์ก็เลยโดดเด่นลอยขึ้น อันนี้เพียงเรื่องเดียว ยังมีอีกหลายเรื่องเกี่ยวกับความประพฤติ ถ้าเราไปอ่านพระไตรปิฎก พระสารีบุตรเลื่อมใสท่านพระอัสสชิ ก็ไม่ได้เลื่อมใสอะไรเลย พระอัสสชิยังไม่ได้พูดสักคำเลย ท่านเดินบิณฑบาต เดินโข้วครับ เรียบร้อย เดินก็งาม ไกวแขนก็งาม นั่งก็งาม งามไปหมดเลย นักบวชอุปนิสัยคือพระสารีบุตรไม่เคยเห็นมาก่อน เลื่อมใสเลยศรัทธาเลย เดินตามไป เมื่อพระเถระท่านจะนั่ง พระสารีบุตรก็ป้ออาสนะให้นั่ง แล้วก็ยังไม่พูดอะไรสักคำ ท่านก็ฉันอาหาร ฉันเสร็จท่านล้างบาตร ล้างมือเห็นเป็นกาละอันสมควรแล้วจึงประนมมือถาม การประนมมือเนี่ยเป็นวัฒนธรรมอินเดียโบราณ อินเดียมีหลาย

ศาสนาแต่มีหนึ่งวัฒนธรรม ครูบาอาจารย์ที่ไปเรียนที่อินเดียจะเห็นชัดเจนว่าเรื่องการประนมมือ เรื่องการไหว้เนี่ย อินเดียมีมา 5,000 ปีแล้ว คนไทยไปแสวงบุญเห็นคนอินเดียยกมือไหว้ เหมือนเราไหว้ เหมือนเราที่ไหนล่ะ เราเพิ่งเกิด 800 ปีประเทศไทย อินเดียเกิดมาเป็นหมื่นปีแล้ว เมืองพาราณสีอย่างเดียว เมืองที่รองศาสตราจารย์ ดร.จรัสชัย ไปอยู่เนี่ย เกิดมาเป็นหมื่นปีแล้วครับ เขาไหว้กันมาหมื่นปีแล้ว ถามว่า ท่านขอรับ ท่านเป็นลูกศิษย์ใคร อาจารย์ท่านสอนว่ายังไงครับ ท่านอัสสชิท่านเป็นโหรนะครับ ท่านจบโหราศาสตร์ ดูโหงวเฮ้งปั๊บก็รู้เลยว่าท่านผู้นี้ไม่ใช่คนธรรมดาสามัญ คนที่มีใบหน้าอย่างนี้ จมูกอย่างนี้ ปากอย่างนี้ ผมอย่างนี้ หูอย่างนี้ ไม่ใช่คนธรรมดา ท่านก็ตอบแบบปรัชญาที่ฟังแล้วเข้าใจ อุปติสสะฟังจบ บรรลุเลยครับ เข้าใจแจ่มแจ้งเลย ดังนั้นความประพฤตินักบวชเนี่ย มีผลอย่างมากต่อสังคม เรียกว่าเป็นที่พึ่งทางจิตทางใจ สังคมยอมรับนักบวชตรงที่นักบวชทำได้ดีกว่าเขา ดีกว่าชาวบ้าน เรียนครูบาอาจารย์และท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาว่า ชาวบ้านไม่ได้มองที่พระรู้อะไร ไม่ได้มองติริของพระ ชาวบ้านไม่มีเงื่อนไขเลยเรื่องการจะเคารพพระ ติริเงื่อนไขขุติการศึกษาตามอันดับท้าย ๆ แต่ชาวบ้านมุ่งตรงไปที่ความประพฤตินักบวช กิจวัตรของพระ วัตน์บิณฑบาตทำวัตร กวาดวัดกวาดวา ชาวบ้านชื่นใจเลย

เพียงวันนี้จะเป็นหลวงตา หลวงพ่อ หลวงปู่ มหา เจ้าคุณ พระครู ขอให้กัจจัตว กิจกรรม กิจการ 3 อย่างนี้โดดเด่น และในบรรดาสมณะทั้งหลาย โดดเด่นสมณสัญญา สมณคุณ สมณธรรม โดดเด่นอย่างนี้ก็คือชาวบ้านก็ยอมรับนะ ไม่ปฏิเสธ พร้อมทั้งจะถวายปัจจัย 4 บำรุงพระเจ้าพระสงฆ์ ให้ท่านอยู่ปฏิบัติธรรมได้ แต่เมื่อนักบวชเนี่ยมีความประพฤตินักบวชไม่ตรงกับความคิดหวังของสังคมจึงเกิดวิกฤตดังกล่าว

ประการต่อมา วิกฤตทางความรู้สึก วิกฤตทางความรู้สึกนี้ไร้ตัวตน แต่มีพลังมากและทุกวันนี้เป็นโรคมีหุนทิพย์ ตาทิพย์ โลกสื่อไร้สาย เกิดซีกโลกหนึ่ง ถึงอีกซีกโลกหนึ่งภายในเสี้ยววินาที คำว่าเสี้ยววินาทีนั้น เอานาฬิกาแบ่งออกเป็น 16 ส่วน เสี้ยววินาทีก็คือ 1 ใน 16 นั้น จึงพอเกิด ตกกระทบเลยกระทบความรู้สึกอย่างแรง ใจเนี่ยพอกระทบแล้วมันเจ็บ มันเจ็บมากกว่ากระทบทางกาย ครูเอาไม้เรียวมาตี ตีเหมือนกันแต่เจ็บไม่นาน แต่ถ้าครูตักนักเรียน ตักกระทบชาติเนี่ย โอ้โฮ นักเรียนนั้นเจ็บ เจ็บมาก มีนักเรียนตัวอย่างคนหนึ่ง หมอฉีดยาฉีด หมอฉีดยาฉีดแล้วทำให้เด็กคนนั้นขาลีบ 1 ข้าง แล้วครูไปตำ โอ้ฮาแป นักเรียนลาออกเลย ไม่เรียนหนังสือต่อเลย ประโยคเดียวครับท่าน ทำไมครูจะต้องไปใช้คำอย่างนั้น ทำไมไม่ใช่คำอื่น ก็เขามีปมด้อยอยู่แล้ว เรื่องนั้น ทำไมต้องไปขี้ไปขี้ซ้ำอีก มันกระทบใจแล้ว ดังนั้นความประพฤตินักบวชที่ผิดตรงตามนักบวช ก็มากระทบความรู้สึกภายนอกเป็นวงกว้าง

ความรู้สึกของชาวพุทธในประเทศไทยมี 3 ระดับ

1. ระดับที่มีความรู้ความเข้าใจพระพุทธศาสนาอย่างดี แยกแยะได้ มีกลุ่มหนึ่งแต่ไม่มาก กลุ่มนี้ผมไม่สามารถจะให้เป็นเปอร์เซ็นต์ได้ แต่ถ้าจะกันใจให้เปอร์เซ็นต์จริง ๆ น่าจะได้สัก 10% ของคนพุทธ 50 กว่าล้านที่เข้าใจถ่องแท้เลยในพุทธธรรมคำสอน แยกแยะได้ แยกแยะความผิดความถูก แยกแยะพระทำผิดพระไม่ทำผิด แยกแยะได้ ดีว่าประมาณสัก 10%

2. ชาวพุทธกลุ่มที่สอง เป็นชาวพุทธที่มีความรู้ มีความเข้าใจคำสอนพุทธเจ้าแต่ไม่ลึกซึ้ง เข้าใจประเพณีวัฒนธรรม ได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับพระศาสนา กับการคณะสงฆ์ กลุ่มนี้ก็น่าจะได้สัก 20% อันนี้เป็นตัวเลขเปอร์เซ็นต์ของผม/อาตมาเอง สูตรผิดก็ขออภัยนะครับ คือได้พูดแต่ตอนต้นแล้วว่า การบรรยายวิชาการนี้เป็นปลายเปิดให้ท่านโต้แย้งได้ แต่อย่าโต้แย้งด้วยคำหยาบคาย ต้องยึดหลักสันติวิธี

3. ชาวพุทธที่มีความรู้เพียงผิวเผิน 70% รู้เพียงประเพณี บวชหน้าไฟ บวชชานาค ใส่ซองช่วยงานศพ ไปฟังพระสวดอภิธรรม คุยกันจ้อกแจ้กจอบแจ พระกำลังเทศน์กัมโล่นจิมโล่น เป็นสังคมกัมหน้า เป็น จิมสรณัง คัจฉามิ มากมาย กลุ่มนี้ 70% แล้วไม่รู้ลึกซึ้งอะไร ไม่รู้ลึกซึ้งอะไรแต่ก็นับถืออยู่ แต่กระทบเร็ว กระทบแรง

พร้อมที่จะลอยตามเมื่อมีข่าวคราวโจมตีพระ โจมตีศาสนา โจมตีวัด โจมตีนักบวช ยกตัวอย่างเช่น มีคนถามว่ามีพระไว้ทำอะไร คนกลุ่ม 70% นี้ก็พร้อมที่จะไหลตามทันที เพราะฉะนั้นวิกฤตความรู้สึกเนี่ย มีอยู่จริง ๆ

วิกฤตต่อมา วิกฤตภาพลักษณ์ ภาพลักษณ์เนี่ย อะไรเป็นสงฆ์ อะไรเป็นชาวบ้าน มันบอกอัตลักษณ์ชัดเจน เช่น ชาวบ้านซบถไม่เป็นไร เพราะมันเป็นภาพลักษณ์ของชาวบ้านที่ซบถ แต่พอนักบวชซบถ เป็นประเด็นครับ ชาวบ้านตีมัสการ ผิดศีลนะ ไม่ใช่ไม่ผิด แต่สังคมไม่ประณามบ เรายังคบกับคนผิดศีล คนตีมัสการ เรายังตีม เรายังยกย่องเชิดชู ไม่ได้เป็นเรื่องเลวทรามอะไร แต่อินเดียไม่ได้ อินเดียเนี่ยใครตีมัสการในที่สาธารณะ เขาถือว่าเลวทราม แต่คนถ่ายในที่สาธารณะไม่มีใครตำหนิ ไม่มีใครว่า ซบถ่า ใช้ภาษาสุภาพก็คือชี้ ชี้ไม่ใช่คำหยาบ ท่านผู้ฟังจะไปหาว่าพระพูดหยาบ ชี้ตา เพราะชี้ตาไม่มีใครพูด อุจจาระตา ชี้หู ก็ไม่เห็นมีใครพูด อุจจาระหู ชี้เล็บ ชี้ฟัน เห็นไหมครับ แต่คนมาเจาะจงกับการซบถว่าพูด ชี้ ไม่ได้ อินเดียซบถหรือชี้เนี่ยยังทำเปิดเผย ไม่มีใครตำหนิไม่มีใครว่าอะไรในยุค 20 ปีที่แล้ว ประเทศไทยไปศึกษาอินเดียจำนวนมาก เข้าเราจะเห็นคนเป็นคนชาติเดียวครับที่นั่นชี้เป็นกลุ่ม ๆ ชี้ไปคุยไป หนุงหนิง ๆ มีความสุขครับท่าน แต่เราไม่เห็นคนตั้งวงตีมัสการเลยนะทั้งประเทศ การตีมัสการต้องหลบ ๆ ซ่อน ๆ แต่การซบถทำอย่างเปิดเผย ปิดประตูลงอย่างดี เหมือนเราเข้าห้องน้ำปิดประตูลงอย่างดีนี่แหละ

เพราะฉะนั้นภาพลักษณ์ของนักบวชจึงเป็นภาพลักษณ์ที่มีผลกระทบสูง ดังนั้นนักบวชต้องคิดเสมอว่าเราคือบุคคลสาธารณะ เราคือองค์กร องค์กรคือเรา เวลาเขาตำหนิ เขาไม่ได้ตำหนิพระ ก. พระ ข. แต่เขาตำหนิ วัดนั้นวัดนี้ จังหวัดนั้นจังหวัดนี้ ยกตัวอย่างเช่นบ สมมติว่าสื่อพาดหัวข่าว พระโคราชเมาแป๊ะ คำว่าพระโคราชเมาแป๊ะหมดเลยนะ ทั้งจังหวัด มีเป็นหมื่นรูป เราก็ไปห้ามสื่อไม่ได้ เพราะสื่อก็มีหน้าที่นำเสนอครับ ผม/อาตมาไม่เคยตำหนิสื่อเลย เพราะสื่อเขามีหน้าที่นำเสนอเพื่อให้สังคมได้ช่วยกันตรวจสอบ ฝ่ายกฎหมาย บ้านเมือง ฝ่ายผู้ปกครองสงฆ์ ร่วมกันตรวจสอบ วิกฤตเกิดขึ้นจากความประพฤติ ความรู้สึก และภาพลักษณ์ ส่วนศรัทธานั้นก็คือ พอวิกฤตเกิดขึ้นปั๊บ ศรัทธาก็ก่อนแง่นคลอนแคลน

แนวทางแก้ไขวิกฤตศรัทธา

ที่นี้จะแก้โดย พุทธศาสน์ แก้อย่างไรครับ แก้ปัญหาวิกฤตเหล่านี้ยังไง

1. แก้ความประพฤติ องค์กรที่รับผิดชอบ องค์กรที่ 1 ก็คือการคณะสงฆ์ ผู้ปกครองตั้งแต่เจ้าอาวาส ต้องเข้มงวดกวดขันในการคัดคนเข้ามาบวช เข้มงวดกวดขันในการตรวจสอบเอกสารประจำตัว เข้มงวดกวดขันในการใช้ชีวิต ถ้าหากว่าคณะสงฆ์ผู้ปกครองและโยมชาวบ้านช่วยกันเอาเป็นภาระธุระ ยกตัวอย่างเช่น การไปในที่ที่เกินขอบเขต พระธุดงค์ไปปักกลดริมทางรถไฟ พระธุดงค์ไปปักกลดในตลาดสด บินบาทเวียน ๆ แล้วมาขายต่อ อย่างเงี้ยเป็นวิกฤต

2. การแก้ก็คือผู้ปกครองสงฆ์และสังคม สมัยก่อนมีรถประจำทางไปจอด บขส. แล้วมีคนถือบาตรขึ้นมาเรียไรทุกคนเลย ซึ่งผมเองนั่งรถ บขส. นีมาตั้งแต่บวชใหม่ ๆ โดยเฉพาะ บขส. ที่จอดนาน ๆ เกิน 10 นาที ขณะนี้มีมาหลายชุด ถ้าชาวพุทธช่วยกันก็คือไม่ใช่ ไม่ทำบุญแก่คนที่มาเรียไรอะไรเหล่านี้ การแก้สิลาพฤติกรรมก็ต้องแก้แบบนี้

3. อย่าเชื่ออะไรง่าย ๆ อย่าโจมตีอะไรง่าย ๆ ต้องนึกเสมอว่าก่อนจะโจมตีต้องได้ความจริงที่จริง ๆ ถ้ายังเพียงคาดคะเน เขาว่า ก็อย่าเพิ่งโจมตี อันนี้ขอใช้หลักว่า แก้ได้ด้วยศีล คือเอากฎมาแก้ เอาระเบียบมาแก้ ทั้งกฎทั้งผู้ปกครองพระ ทั้งญาติโยมฝ่ายอุปัชฌาย์สนับสนุน ถ้าถึงขั้นหนักก็ต้อง คว่าบาตร สังคมต้องคว่าบาตร สังคมจะต้องไม่ยินยอมให้นักบวชเนี่ยกระทำผิดได้ตามอำเภอใจ นั่นคือวิธีแก้ความประพฤติ

แม้ความรู้สึกก็คือศีลนี้แหละ เอาศีลมาจับให้พระทุกระดับ พระภิกษุสามเณรทุกระดับ หันกลับมาสำรวจระวางในศีลของตน ชาวบ้านก็กลับมาสำรวจระวางในศีลของตน ศีลทั้ง 5 ข้อนี้ประเสริฐที่สุด สามารถแก้ปัญหาวิกฤตได้ แก้ปัญหาได้ในทุกเรื่อง ความจริงแล้วมันไม่ควรให้เกิดขึ้นคดีอื้ออึง ลักขโมย ในศีลข้อ 2 เนี่ย ถ้าเรามีศีล ปัญหาเหล่านี้มันก็ไม่เกิดขึ้น เรื่องคุ้มครองถ้ารักษาศีลข้อ 3 ครอบครัวยังมีสุข ศีลข้อ 4 ไม่โกหก ไม่หลอกลวง ไม่ต้มตุ๋น สังคมก็มีความสุข ยิ่งข้อ 5 ครับ ไม่ดื่มเครื่องมีนเมา อุบัติเหตุก็ไม่เกิด เราจะต้องมานั่งคอยดูข่าว 7 วันอันตราย ปีใหม่ ตรุษจีน เข้าพรรษา ปัญหาเดิม ๆ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ดังนั้นวิกฤตเหล่านี้ก็คือแก้ได้ด้วยศีล เอาศีลมาช่วยกันแก้

ประการต่อมา เรื่องความรู้สึกและภาพลักษณ์ เอาสมาธิ ท่านอธิการบดีท่านปรารภเมื่อสักครู่แล้ว มีเป้าหมายตรงกัน คำว่าสมาธิคือความตั้งใจมั่น ถอดความมาคือมีความเข้าใจตรงกัน เข้าใจในปัญหาตรงกัน แก้แบบเดียวกัน ร่วมมือกันแก้ ไม่โทษว่าเป็นภาระของใคร ไม่โทษว่าเป็นปัญหาของใคร พุดง่าย ๆ คือไม่เป็นนักโทษ ไม่โทษคนนั้นคนนี้ ไม่เป็น นักจี้ คือไม่ต้องมีคนจี้จึงทำ

วิกฤตความประพฤติ วิกฤตความรู้สึก วิกฤตภาพลักษณ์ แก้ได้ด้วย ปัญญา คือมีความรู้ความเข้าใจตรงกันครับ ไม่ต่างคนต่างรู้ ไม่ต่างคนต่างเข้าใจ หลักใหญ่ใจความอธิการบดีท่านบรรยายชัดเจนแล้ว เมื่อสักครู่ผม/อาตมาก็เอาหลักที่ท่านนำเสนอแนะแหละ เพราะหลัก ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักใหญ่ของวิชาพระพุทธศาสนา เป็นหัวใจ เจ้าพระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ซึ่งท่านได้บรรยายในหลายที่หลายแห่ง ท่านได้เขียนหนังสือหลายเล่ม ท่านก็ยืนยันว่าหัวใจหลักของพระพุทธศาสนาคือ ศีล สมาธิ ปัญญา นี้เอง เราไม่ต้องไปหาเครื่องมือใหม่ ไม่ต้องไปประดิษฐ์ประดิษฐ์เครื่องมือใหม่ ๆ เอาหลักเดิมเข้ามาใช้

พระสงฆ์ทุกรูปที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ต้องบวชด้วยความตั้งใจ และเข้าใจว่าเราเป็นพระ ถ้าปาฏิโมกข์สังวร คือสำรวจในศีลของตน ถ้าทุกรูปมีความสำรวจระวังรักษาศีลรักษาตน ปัญหาที่จะเกิดก็ไม่เกิด ปัญหาที่เกิดแล้วก็ได้รับการแก้ไข ถ้านักบวชมีความประพฤติตรงทางตรงแบบ สุปฏิปันโน ที่เราสวดกัน อย่ายังความรู้อีกชาวบ้านเสีย อย่ายังความรู้สึกของชาวบ้านหม่นหมอง ถ้าหากว่าชาวบ้านเขาฐานะยากจน แต่เมื่อใดก็ตามถ้าเขามองว่านักบวชรวยกว่าเขา เป็นอยู่สุขกว่าเขา เขาจะกระทบความรู้สึกอย่างแรง และเขาจะถอนศรัทธาที่เขาได้อยู่กลับไป

สุดท้ายคือภาพลักษณ์ ภาพลักษณ์ของพระต้องโดดเด่นในเรื่องพระ ถ้าพระถ่ายรูปลูก ๆ ถ้าพระเก่งคอมพิวเตอร์ แต่สวดมนต์ไม่เก่ง อันนี้เสียคะแนนแล้ว ถ้าต้องสวดมนต์ 7 ตำนาน 12 ตำนาน สวดปากเปล่าได้ทุกบทชนิดชาวบ้านตาค้างเลย เป็นถึงดีออกเตอร์เขาก็ยอมรับพระได้ แต่ถ้าบทไหนขึ้นมาก็สวดไม่ได้ อย่างนี้ภาพลักษณ์จะไม่โดดเด่น

ดังนั้นจึงขอเสนอมุมมองในการแก้ปัญหาในวิกฤตศรัทธาที่เกิดขึ้นในสังคมยุคปัจจุบันนี้ เราจะต้องไม่โทษใคร ไม่ตำหนิใคร ไม่เอาความผิดให้ใคร เราต้องยอมรับว่าวิกฤตเกิดขึ้นจริง ๆ แล้วช่วยกันแก้ แก้ประการแรกแก้จากตนเอง แก้จากชุมชน แก้จากวัดไปสู่สังคมปวงกว้าง ถ้าเราทำได้อย่างนี้ วิกฤตแก้ได้ครับ แก้ได้ด้วยพุทธศาสตร์ แก้ได้ด้วยคำสอนของพระพุทธเจ้า ประเด็นที่น่าเสนอนี้ไม่ได้มุ่งหวังว่าถูกหรือผิด แต่อยากฝากไว้เป็นมุมมอง เป็นข้อคิดเอาไว้พิจารณา

ขอขอบคุณคณะกรรมการจัดงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านอาจารย์ พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รองอธิการบดี มจร. ครูบาอาจารย์และนิสิตจากวิทยาลัยศาสนศาสตร์นครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่มาร่วมงานออนไลน์ ตลอดถึงภาคีเครือข่ายทุกสถาบัน ทั้งออนไลน์และออนไลน์ ที่ได้ให้เกียรติเข้าร่วมงานกับคณาจารย์

บุคลากรของ มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา ขอขอบคุณที่ทุกท่านให้เกียรติวิทยาเขตนครราชสีมา เข้าร่วมงานวันนี้
อย่างเต็มอกเต็มใจและคับคั่ง

ขอขอบคุณบุคลากรทุกฝ่ายของวิทยาเขตนครราชสีมา ที่ช่วยกันจัดงานนี้ได้เป็นอย่างดี ผม/อาตมาในนาม
รองอธิการบดี ขอขอบคุณ และขอถวายพระพรชัยมงคล/อวยพรคุณุ์สัต์ทุกท่าน ขอให้มีความสุขความเจริญ มี
ความแคล้วคลาดปลอดภัย ตลอดปีตลอดไป ตลอดในปีใหม่นี้ ทุกท่านทุกรูปทุกคน ด้วยเทอญ

สรุป

วิกฤตศรัทธาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันไม่ได้เป็นหน้าที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นภาระร่วมกันของพุทธ
บริษัททั้งหมด การแก้ไขต้องเริ่มจากการที่นักบวชกลับมาสำรวมในศีลและกัจจัตริให้โดดเด่นกว่าคฤหัสถ์ : แก้
ด้วยศีล การมีเป้าหมายและเข้าใจปัญหาตรงกัน : แก้ด้วยสมาธิ และการใช้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการ
สื่อสารภาพลักษณ์และรับมือกับสื่อสมัยใหม่ : แก้ด้วยปัญญา หากทุกฝ่ายร่วมมือกันโดยเริ่มจากตนเอง วิกฤต
ศรัทธาก็จะสามารถเปลี่ยนเป็นพลังในการสืบทอดพระศาสนาที่ยั่งยืนได้